

OCHINĂ

**DIN AMARUL
ROMÂNILOR TRANSNISTRIENI
MASACRELE DELA NISTRU**

«BUCOVINA» I. E. TOROŢIU, BUCUREŞTI

N. P. SMOCHINĂ

~~III 331 FS~~

**DIN AMARUL
ROMANILOR TRANSNISTRIENI**

MASACRELE DELA NSTRU

318266

Extras din MOLDOVA NOUĂ Nr. 1—3 1941

1967/LLS
877

M270/05

B.C.U. Bucuresti

C200510461

~~Institutul de Studii Istorie și Social-Politice
de pe lângă C.C. al P.C.R.
BIBLIOTECA DOCUMENTARĂ~~

~~Inventar nr.~~

~~51.018~~

~~65~~

DIN AMARUL ROMANILOR TRANSNISTRIENI

MASACRELE DELA NISTRU *)

Cetitorul care nu cunoaște situația din U. R. S. S. fără voie se întreabă de când datează omorurile și crimel în raiul comunist duse de guvernării opresori împotriva propriilor cetățeni ?

Un ziarist german, a cărui nume ne scapă, care a făcut cercetări cu privire la omorurile sovietice dela Nistru, în iarna anului 1932 și începutul anului următor, a spus cu drept cuvânt, că „ceea ce se petrece la granița sovieto-română este necunoscut lumii”.

De fapt, la această graniță în fiecare noapte au loc împuscături; zilnic se găsesc morți și răniți, deoarece fuga din U. R. S. S. continuă fără întrerupere din momentul când Sovietele au venit la cârmă. Adevărat, la început nu erau atât de multe jertfe. Elementul dominant al refugiaților se compunea, la început, în marea majoritate, din intelectuali. Refugiul a luat dimensiuni amenințătoare în zilele foametei cumplite din vara anului 1931 și în iarna anului următor, când populația moldovenească, care nu vedea cu ochi buni organizarea colhozurilor, fusese sortită să se nimicească fără milă.

Imi amintesc din vara anului 1932, când cu prilejul vizitei la lagărul de refugiați moldoveni dela Ciopleni, jud. Orhei, nu departe de malul Nistrului, întâlneam țărani refugiați cunoscuți, care abia se mișcau din cauza foametei.

Mulți din aceștia au ajuns cu greu la malul românesc. Aici, în țara liberă, li se făcea o primire mai mult decât fră-

*) Prezenta lucrare a fost redactată în limbile rusă și franceză, acum aproape 10 ani. Din lipsă de mijloace nu a putut vedea lumina tiparului. O redăm acum, în traducere, păstrându-i nota timpului.

tească, indiferent de naționalitatea populației nenorocite. De pretutindeni refugiații se adunau provizor în Auditoriul Pușchin, la Chișinău, sub ocrotirea „Comitetului pentru ajutorarea refugiaților moldoveni de dincolo de Nistru”.

Aici refugiații primeau mâncare, încălțăminte și îmbrăcăminte, deoarece toată lumea ce fugea din U.R.S.S. era cu totul goală. Pentru copiii refugiaților, încă în vara anului 1922, în urma unui memoriu înaintat de noi și prietenul nostru răposat, T. Pleșca la Palatul Regal, Comitetul a organizat cursuri pregătitoare, pentru a-i plasa în școlile respective. Mult timp s'a discutat problema înființării unei școli românești proprii acestei categorii de nenorociți, dar din lipsa de mijloace nu s'a putut realiza planul propus.

Intelectualii moldoveni de dincoace de Nistru în această privință s'au dovedit a fi la înălțime. Indiferent de părerile politice, ei au dat tot concursul compatrioților lor. În această privință, refugiații au găsit un ajutor însemnat în rândul Basarabenilor, printre care locul de frunte îl ocupă d. Pan. Halippa. Ușile casei sale totdeauna au fost deschise refugiaților, ziua și noaptea, indiferent de situația socială a acestor nenorociți.

Acest refugiu, atât de cunoscut în România, nu s'a prea observat în străinătate. În schimb, în iarna anului acesta¹⁾, măsurile excesiv de aspre și barbare ale Sovietelor, au avut drept consecință pierderea populației, în deosebi a țărăniei.

Moldovenii, nesupunându-se colectivizării forțate, parte au fost împușcați fără nicio milă, o altă parte a fost deportată în Siberia, în insula Solovki, Novaia Zemlea din Oceanul Inghețat, sau în alte centre îndepărtate și dăunătoare pentru sănătatea lor.

Cei rămași, nemaifiind în stare să suporte mai departe persecuțiile autorităților sovietice, opresoare, au hotărât să se refugieze în România, patria lor de origină, dela care au fost desprinși în anii 1792—1793.

Sunt multe cazuri, când părintele, de pildă, lăsându-și familia în voia soartei, se ascundea singur, pentru a se refugia. Acestia sau plecau la orașe mari, sau treceau peste

1) Sfârșitul anului 1932 și începutul anului 1933.

Nistru, în România. În urmă însă, familiile lor erau deportate în Siberia.

Această nesupunere față de regimul comunist și distrugător, a dat mult de furcă Moscovei, încât în Republica Moldovenească au fost trimise detașamente speciale de agenți ai G. P. U.-ului, pentru paza Nistrului și în satele cele mai refractare regimului. Prin unele locuri, Nistrul a fost îngrădit cu sârmă ghimpată împotriva refugiaților: acestea erau locurile cele mai accesibile trecerii Nistrului, unde sârma ghimpată era înfiptă chiar pe malul apei, sau în apă, împotriva celor ce fugeau în timpul verii.

Fuga în massă a țăranilor a luat proporții catastrofale, îndată ce Nistrul a început să înghețe. Astfel, la 19 Ianuarie 1932, corespondentul ziarului „Cuvântul”, comunică din Tighina despre refugiarea în massă a populației din Moldova Sovietică. Numărul acestora era de 80 de familii. Intre ei se aflau bărbați, femei, între care unele însărcinate, și copii.

Dăm câteva nume, specificând și punctul de trecere:

În noaptea de 3 Februarie, au trecut Nistrul, printr'un punct de trecere din dreptul Tiraspolului, următorii:

Anton Socoleanu, de 82 ani; *Natalia Socoleanu*, soție, de 73 ani, cu fiul; *Iustin Darie*, de 30 ani; *Tiliana Darie*, soție, de 27 ani și 2 copii.

Toți aceștia sunt Români din comuna Caragaci, raionul Tiraspol.

În aceeași zi, prin punctul românesc Gherlina, a trecut o familie compusă din 7 suflete: *Arion Nacu*, de 54 ani; *Maria Nacu*, de 42 ani, soție; *Tiliana Nacu*, de 25 ani, fiică; *Vârvara Nacu*, de 20 ani, fiică; *Maria Nacu*, de 16 ani, fiică; *Tâdose Nacu*, de 23 ani, fiu; *Ion Nacu*, de 11 ani, fiu.

Această familie de Români este originară din comuna Cuzmin, jud. Olgopol, de pe malul Bugului.

Prin punctul Nemeucă, au trecut următorii țăranii români, din comuna Hrușca (Republica Moldovenească): *Milian Iordache*, de 37 ani; *Maria Iordache*, de 34 ani, soție; *Matrona Iordache*, de 11 ani (fiică); *Ion Iordache*, de 10 ani (fiu); *Maxân Iordache*, de 21 ani (fiu); *Irim Șelcencu*, de 68 ani.

Prin punctul de frontieră Poiana, au fugit: *Timotei*

Gămală, de 43 ani, cu soția sa *Sonia Gămală*, de aceeași vârstă, având cu ei 6 copii, dintre care cel mai mare de 18 ani. Au mai trecut totodată: *Sergiu Pavelincu*, de 65 ani; *Petru Nedeleanu*, de 53 ani, cu soția sa, *Natalia Nedeleanu*, de 43 ani, împreună cu 3 copii, cel mai mare având vârsta de 16 ani; deasemenea a trecut *Alexei Nedeleanu*, de 49 ani, cu soția sa *Nastasia Nedeleanu*, de 43 ani, și 2 copii.

Prin punctul *Cerlin*, s'au refugiat din satul *Caimacan* ținutul *Tiraspol*: *Anton Telemarschi* și *Ana Socolu*, din satul *Coșnița*, regiunea *Dubăsarului*.

În seara zilei de 7 Februarie 1932, au trecut din satul *Grușca*: *Simion Untură* și *Anton Ioachim*.

În noaptea spre 19 Februarie au trecut: *Mitrofan Cușnit*, *Ion Vodă*, *Ion Motală*, cu o femeie. Averea acestora a fost confiscată de către *Soviete*.

Prin punctul *Vadu-Rașcov* s'au refugiat: *Macarie Smitranovschi*, de 40 ani; *Sofia Smitranovschi*, de 40 ani, soție și copiii lor: *Vasilica Smitranovschi*, de 17 ani; *Eufrosina Smitranovschi*, de 15 ani; *Serghie Smitranovschi*, de 8 ani; *Neculai Smitranovschi*, de 1½ ani.

Prin punctul *Volcineț* s'a refugiat: *Dumitru Pitcovschi*, de 27 ani, inginer din *Moscova*. El personal s'a predat autorităților noastre, luând contact cu șeful de gară din *Volcineț*.

Cauzele generale ale refugiului tuturor sunt: foamea, frigul, deportarea și comportările bestiale ale autorităților.

În ziua de 25 Februarie, după măcelul dela *Olanești* au trecut următorii *Moldoveni*:

a) Prin punctul *Leucani*: *Jelea Mitică*, de 15 ani, rănit de către grănicerii sovietici; a fugit din casa comunizată.

b) Prin punctul *Chițcani* a trecut *Nichita Talie*, cu soția și trei copii.

c) Prin *Tighina* au trecut 10 refugiați, locuitori din *Molovata*, printre care: *Arsenie Zaltur*, cu soția și doi copii, *Mihail Cebotaru* și *Spiridon Oprea*.

d) Prin punctul *Unghia Boului* au trecut următorii: *Profirie Tudorache*, *Grigore Tudorache*, *Dumitru Mihail*, *Luca M. Mihail*, de 18 ani, toți locuitori din satul *Stroești* (*Ucraina*).

e) Prin punctul *Lipnic* a trecut: *Ion Borjeanu*, ostaș din armata roșie, reg. 14.

f) Prin punctul *Poiana*, jud. *Orhei*, au trecut șase familii de *Moldoveni* din satele *Ecaterinovsca* și *Molovata*¹⁾, din ținutul *Dubăsarului*, Republica *Moldovenească*. Au plecat 11 familii, dar cinci dintre ele (22 suflete) au fost împușcate de *Soviete*.

În ziua de 5 Martie 1932, la ora 10 dimineața²⁾, în apropierea punctului *Rezina*, jud. *Orhei*, pe unde încercase să fugă din Republica *Moldovenească* în *Basarabia* o familie compusă din soț, soție, un fiu de 7 ani și fetița lor de 8 luni, a avut loc următorul desnodământ tragic: Grănicerii sovietici au deschis focul de îndată ce refugiații încercau să se depărteze de mal. Bărbatul a fost omorât pe loc; mama cu copilul în brațe a fost rănită, iar băiețușul de 7 ani a început să fugă spre malul românesc, strigând *Ajutor!* Din nefericire, la zece pași de malul românesc a căzut răpus de gloanțele sovietice. Mama nenorocită cu copila în brațe, de abia s'a putut târi până la malul românesc, unde a fost internată în spitalul din satul *Gorna*. Tot acolo a fost adus ofițerul *S. Lahnițchi*, fiind rănit de către grănicerii sovietici, unde a și murit.

La 4 Martie, în același an, la ora 3 d. a. pe malul *Nistrului*, în fața *Tighinei* a avut loc o altă dramă care, prin grozăvia ei, le-a întrecut pe toate celelalte. *Teodor Crăjanov* din satul *Caragaci* la o distanță de cinci km. de *Tiraspol*, cu soția și două fiice, au trecut cu sania pe malul românesc. Peste două ore, din același sat, *Nichita Bucovanu* cu soția, fiul său *Mihail* și cu un copil mic de cinci luni s'a hotărât să facă la fel. Sania lor a fost împresurată de o ploaie de gloanțe. Calul a fost omorât. Sania s'a oprit pe loc. *Bucovanu* a luat copilul cel mai mare în brațe și a început să fugă înspre malul românesc. Aici, pe mal, l-a nimerit un glonte. Soția lui cu copilul cel mic, a înțepenit în sania rămasă în mijlocul *Nistrului*.

A doua zi sania a fost ridicată de soldații roșii, iar trupurile înghețate au fost aruncate pe gheață.

1) Cuvântul, 2 Martie 1932.

2) Poșta *Basarabiei*, din 6 Martie 1932.

Un corespondent din Tighina, la 5 Martie același an comunică ¹⁾: Din U. R. S. S. au trecut 20 de Moldoveni; grănicerii sovietici au deschis asupra lor foc de mitralieră și au aruncat grenade; din fericire n'au rănit pe nimeni.

La 4 Martie, pe la 4,30 p. m., prin punctul Bârda au trecut ²⁾: Vasile Nărăcelu, Ana Scodalcu, rănită de sovietici și Evdochia Zidar.

Noaptea, în ajun de 4 Martie, prin pădurea Olănești, au venit în Purcari 36 refugiați.

Din toate părțile de pe malul Nistrului veneau știri despre sosirea a noi grupuri de refugiați chinuiți. Ei erau trimiși prin lagăre, unde li se dădea hrană și îngrijire. Iar acei dintre ei care aveau rude printre basărabeni, se duceau la ei dacă aceștia consimțeau să-i ia pe răspunderea lor.

Cadavrele celor omoriți de către sovietici în diverse locuri și la date diferite rămăseseră încă neridicate la 7 Martie. Corespondentul de pe malul Nistrului comunică despre aceste cadavre că sunt hrana câinilor și a lupilor ¹⁾.

Noaptea, în ajunul zilei de 11 Martie 1932, lângă Cetatea-Albă, au trecut din Ucraina 16 suflete ²⁾. Jertfe n'au fost. În apropierea satului Purcari, tot atunci au trecut 18 refugiați Moldoveni. Tragedia însângerată se repetă zilnic.

Din rapoartele autorităților dela graniță, spune corespondentul, — bate vântul a urgie — atât sânge nevinovat se varsă pe Nistru și atâți oameni nenorociți cad pradă mitralierelor sovietice la granița dintre două lumi. Ziarele subliniază câteva întâmplări groaznice, care au avut loc în ultimele trei zile, în diferite puncte de pe lungul malului.

a) La punctul de frontieră Clucac, lângă Șerpeni, s'au prezentat doi copii, care au comunicat că familia Zenhan: mama (Domnica) cu cinci fiice (Maria, de 19 ani, Daria, de 17 ani, Natalia, de 14 ani, Titiana, de 12 ani și Serafima, de 10 ani) s'au pornit să treacă Nistrul pe gheață. Lângă malul românesc, Maria, fiica cea mai mare, a nimerit într'o spărtură de gheață. La strigătele ei disperate a alergat Daria, pe

1) Ziarele Cuvântul și Curentul din 7 Martie 1932.

2) Universul din 7 Martie 1932.

care Maria a tras-o după ea, în apă. Mama cu fiica ei Natalia au avut aceeași soartă: toate patru s'au înecat. Din întreaga familie au scăpat numai cele mai mici: Titiana și Serafima, pe care le-au luat grănicerii români.

b) În apropiere de Talmaz a fugit familia Șagun: Afemie de 30 de ani, soția lui de 26 de ani și un copil de doi ani. Nu departe de malul românesc au fost observați de grănicerii sovietici. Copilul a fost omorât de un glonte sovietic. Soțul și soția au fost răniți la picioare și internați în spitalul din Talmaz. Copilul a fost înmormântat la Talmaz.

c) În noaptea de 10 Martie, lângă punctul de frontieră Praporgescu, nu departe de Talmaz, spre malul românesc s'a îndreptat un grup de refugiați. Trecând de mijlocul râului au fost impresurați de foc de mitralieră. Sărmanii, târâș au ajuns la malul românesc.

Din Rezina, jud. Orhei, vine știrea că refugiatul Nicolae Mandrea, rănit de sovietici a fost internat la spitalul satului Gorna.

La 11 Martie ora 11,30 dimineața ¹⁾ prin fața satului Talmaz a trecut o familie: soțul cu soția și un copil de 4 ani. Sovieticii au omorât copilul, iar părinții, grav răniți, au fost internați în spitalul local. Tot acolo un alt refugiat a fost omorât la trei metri de malul românesc. Cadavrul lui n'a fost ridicat multă vreme. Refugiații spun că sovieticii se ascund în copaci și observând orice mișcare, trag fără nicio somație. Într'un răstimp de două zile, la 11 și 12 Martie au trecut în România prin diferite locuri 30 suflete: bărbați, femei și copii, toți Moldoveni. Ei au declarat că *Moldovenii care n'au intrat în colhoz sunt deportați în Siberia.*

Iată un alt caz nu mai puțin înspăimântător: La Soroca, în ziua de 11 Martie, pe la ora 7 seara, s'au auzit împușcături de pe malul sovietic ²⁾. Impușcăturile ajungeau până la pichetul românesc. O parte din gloanțe au sfărâmat geamurile liceului de băeți din Soroca. Populația înspăimântată aștepta să fie atacată de sovietici. Când împușcăturile au încetat, pe malul românesc a apărut un copil îngălbenit de frică. Împreună cu tatăl și fratele său el a voit să fugă dela

1) Universul, 13 Martie 1932.

2) Basarabia, 14, Martie 1932.

bolșevici. La mijlocul Nistrului, sovieticii au tras cu mitraliera; tatăl și fratele său au fost omorâți.

Lângă Lopatini, județul Orhei, din Zarea Mare, (Republica Moldovenească) a fugit familia preotului Ciugureanu, compusă din 6 suflete¹⁾.

În apropiere de Tarasă, au trecut Nistrul șapte refugiați; ceva mai în urmă a trecut și un tânăr de 19 ani.

Lângă Saharna, grănicerii roșii au omorât, la o depărtare de câțiva pași de malul românesc, pe un tânăr moldovean, care a încercat să se refugieze în Basarabia.

În fața comunei Suhodolna, au trecut Nistrul în România: Malica și Tădosăia Răzmeriță, cu trei copii, familie originară din comuna Butuceni (Repub. Moldovenească).

În apropiere de Poiana, au venit în România, trecând Nistrul, 21 de moldoveni. Între punctele Rezina-Stolniceni, în decursul unei nopți, în grupe a câte 3—4 bărbați, au venit 20 de refugiați moldoveni.

În noaptea spre 16 Martie, bătrânul Teodor Alexeev: de 70 de ani, locuitor din Tiraspol, la trecerea Nistrului, a ajuns pe partea românească rănit de Soviete. Pe haină avea mai multe pete de sânge²⁾.

În noaptea spre 17 Martie, prin punctul de graniță Corjanca, s'au îndreptat spre malul românesc 32 de refugiați³⁾. La jumătatea Nistrului s'a spart ghiața, din care cauză s'au înecat 14 suflete. Populația Basarabiei a primit cu mare bucurie pe ceilalți nenorociți, scăpați cu zile.

În aceeași noapte, prin Tighina, au fugit în România două fete, Ileana și Agalia Bârcuță. Ileana a fost rănită grav de grănicerul roșu; peste câteva ore a murit, iar sora ei, Agalia, a înebunit de groază.

A doua zi, tot prin Tighina, a fugit și un soldat sovietic din regimentul de infanterie Nr. 282⁴⁾.

În apropiere de Chițcani, a fugit familia Bairan, originară din comuna Târnuca, jud. Tiraspol, compusă din: Naum, soțul; Licheria, soție; Vasile, Maria, Tiltiana, Andrei, copii; și Boris, nepot.

1) Ziarul Basarabia, din 14 Martie 1932.

2) Ziarul Bessarabscoe Slovo, din 20 Martie 1932.

3) Ziarul Cuvântul, din 19 Martie 1932.

4) Ziarul Basarabia, din 19 Martie 1932.

La câțiva pași de pichetul nostru românesc, grănicerii roșii au tras asupra lor focuri violente. Licheria Bairan a fost grav rănită și a murit în spital. Altă familie, compusă din mamă și cinci copii, care a încercat să fugă în România prin același punct, a fost omorâtă de gloanțele sovietice, la câțiva pași de malul românesc¹⁾.

Valul de refugiați nu s'a micșorat, chiar când ghiața s'a pornit pe Nistru²⁾. Astfel, la Coșernița, jud. Orhei au trecut Nistrul, pe ghiața plutitoare, următorii: Sofronie Stolnicu, Dochița Stolnicu, Eufimie Stolnicu, Nadejda Stolnicu, Andrei Stolnicu, Eugenia Stolnicu, Ștefan Stolnicu, Boris Stolnicu, Eugenie Otin, Boris Otin, Simeon Otin, Victor Otin.

Prin punctul Stolniceni, jud. Soroca, au trecut: Carp Chirhner și Terinte Busuioc.

Prin punctul Tarasă au trecut: Mihail Belicov și Valie Beloderic.

Din toate punctele de graniță soseau știri despre adunarea pe teritoriul românesc a unui număr foarte mare de refugiați. Toți aceștia povesteau despre ororile și teroarea agenților G. P. U.-ului, la care era supusă populația pașnică. Țăranii, familii întregi, fug încotro îi duc ochii. Ei au degerate picioarele, mâinile și urechile. Toți sunt bolnavi și au nevoie de primele ajutoare.

La orele 1 noaptea, spre 22 Martie, populația din comuna Sucleia a fost trezită din somn și îndreptată spre Tiraspol, pentru a fi deportată în Siberia³⁾.

60 de bărbați au fugit de sub escortă. În România au ajuns 45 de suflete; restul au fost omorâți de grănicerii roșii⁴⁾.

Țăranii și preoții au fugit spre Nistru, ca înspre „pământul făgăduinței”. Dar nu departe de mal au fost înconjurăți de comuniști, care au deschis asupra lor focul de mitralieră. Trei ore dearându-se auzeau pe malul românesc, țipete și răcnete ale răniților, care se vedeau neputincioși în fața morții groaznice.

1) Ziarul Adevărul, din 22 Martie 1932.

2) Ziarul Bessarabscoe Slovo, din 24 Martie 1932.

3) Ziarul Curentul, din 24 Martie 1932 (Correspondentul ziarului aumește localitatea din greșală „Scutari”).

4) Ziarul Cuvântul, din 21 Martie 1941.

În aceeași noapte, prin punctul Talmaz, a trecut un alt grup de refugiați. Grănicerii roșii au tras în ei de după copaci, unde erau adăpostiți. Mulți au fost omoriți și răniți. La malul românesc au ajuns numai 30 de suflete.

Iar în noaptea spre 23 Martie pichetul de grăniceri a adus la Tighina peste 100 de refugiați¹⁾. Acești nenorociți erau Români din câteva sate învecinate de pe celălalt mal al Nistrului, din Republica Moldovenească.

La 24 Martie, în fața comunei Ciobruciu, jud. Tiraspol a avut loc o nouă tragedie²⁾. Petru Vasilache, din acea comună, împreună cu soția, 2 fete și doi copii, unul de 7 ani și altul de 2½ ani, au încercat să fugă în România. La jumătatea Nistrului, ghiata s'a spart. Petru Vasilache, soția și două fete, s'au înecat. Mama, în timp ce se îneca a aruncat pe malul românesc pe copila de 2½ ani, pe care o avea în brațe, pentru a o salva măcar pe aceasta. A doua zi copilul a fost găsit mort, pe ghiată. Numai un singur copil de 7 ani a rămas în viață. Azi el este copil de trupă.

La 26 Martie, seara, prin Rezina, jud. Orhei, au încercat să treacă în România patru Moldoveni³⁾. Printre ei se afla și un preot. Grănicerii au deschis foc de mitralieră. Preotul, de frică, s'a înapoiat. Dar sub ochii grănicerilor români și a țărănilor, ce s'au apropiat de malul românesc, a fost omorât.

La 1 Aprilie, prin comuna Popescu, jud. Tighina, a trecut Nistrul o familie compusă din 8 suflete: bărbați, femei și copii. La o depărtare de câțiva metri, de malul românesc, s'a spart ghiata; nefericiții au avut norocul să fie salvați de grănicerii români⁴⁾.

La 14 Aprilie, la Purcari, jud. Cetatea-Albă, au sosit, cu bărcile, 45 de suflete⁵⁾. Printre ei se află și câțiva răniți din pădurea Olănești, fugiți dela Spitalul din Ovidiopol.

Ziua, pe malul limanului, din fața Cetății-Albe pe partea românească au fost pescuite 8 cadavre: bărbați, femei și copii. Toate aceste victime ale armatei roșii au urme de răni grave.

1) Ziarul *Bessarabscoe slovo*, din 24 Martie 1932.

2) *Cuvântul*, din 27 Martie 1932.

3) Ziarul *Universul*, din 27 Martie 1932.

4) Ziarul *Universul*, din 4 Aprilie 1932.

5) Ziarul *Cuvântul*, din 18 Aprilie 1932.

La Cetatea-Albă, zilnic, sosesc refugiați¹⁾. Astfel, între punctele Răscăeți și Palanca, au sosit 25 de suflete. Pe zi ce trece, numărul refugiaților sporește, cu toate măsurile sălbatice ale autorităților sovietice. De pildă, în prezența noastră, în fața comunei Onițcani, jud. Orhei, a fugit din comuna Coșnița o familie compusă din soț, soție și patru copii. Cazul s'a întâmplat pe la sfârșitul lunii August 1932. Copiii erau puși în lădițe, iar soția pe un butuc. Lădițele și butucul au fost legate cu o funie, al cărei capăt, legat în formă de ham, a fost trecut pe umerii tatălui. Acesta târa după el familia, încât făcea impresia unui vapor în miniatură. Am văzut personal acest ingenios sistem, la care recurgeau aceia care căutau să se salveze părăsind „raiul sovietic”.

Pretutindeni, refugiații, indiferent de naționalitatea lor, primesc ajutoare, ce se acordă de persoanele particulare și instituții, susținute adesea de Statul român.

În aceeași privință se cuvine să aducem toată mulțumirea *Comitetului pentru ajutorarea refugiaților Moldoveni*, care lucrează, zi și noapte, pentru a ajuta pe nenorociții lor compatrioți.

Masacrele din Pădurea Olănești

Masacrele dela Olănești pot fi numite cu drept cuvânt punctul cel mai dureros din istoria calvarului Moldovenilor din Uniunea Sovietică. Aici, în acest ținut românesc, batjocura agenților G. P. U.-ului asupra poporului moldovenesc a depășit orice închipuire.

Faptele s'au petrecut astfel: La 23 Februarie, orele 12 de noapte, pe malul sovietic din fața comunei Olănești (Basarabia) s'au auzit bubuituri foarte puternice, care au durat 20 de minute. Între timp, pe malul românesc și-a făcut apariția un grup de refugiați; privirea lor era îngrozitoare. Ochii, plini de frică și groază, hainele de pe ei erau rupte. Din acești 20 de refugiați, 8 erau grav răniți de grănicerii sovietici. Ei povestesc că 60 de Moldoveni s'au hotărât să părăsească „Moldova Sovietică”, spre a se așeza în Basarabia românească. Situația, acolo, este atât de grea, încât nu-i cu

1) Ziarul *Cuvântul*, din 20 Aprilie 1932.

putință să trăiască cineva mai departe. În continuare, mărturisesc că îndată ce acești nenorociți au pus piciorul pe gheață, grănicerii roșii au deschis focul. Țipetele de groază s'au amestecat cu răcnetele celor răniți și muribunzi. În acest măcel nemaipomenit de crud și-au găsit moartea 40 de bărbați. Printre victime se află multe femei și copii.

Aici a avut loc o adevărată *bale de sânge* a victimelor nevinovate. Nimeni din Moldoveni nu era înarmat. Apoi, în afară de aceasta, evenimentul sângeros a avut loc într-o *steră neutră*, în mijlocul pădurei din fața comunei Purcari. La un semnal, a fost luminat de rachete. Grănicerii sovietici cereau ajutoare, pentru a omorî pe toți Moldovenii nenorociți, care voiau să părăsească Uniunea sovietică.

Țipetele desperate ale femeilor și bătrânilor, strigătele copiilor care implorau ajutor spintecau liniștea pădurii, în timp ce cei mai mulți dintre ei cădeau gemând...

O altă unitate din rândurile armatei roșii urmărea trăgând după țărani care fugeau spre malul românesc; aceștia ca prin minune, s'au putut rupe din mijlocul celor cuprinși sub focul mitralierelor roșii. Victimele erau locuitorii din trei sate învecinate din fața comunei Purcari, jud. Tighina.

Puținii refugiați, scăpați cu zile, povestesc, că sate întregi de Moldoveni încearcă să treacă Nistrul, în Basarabia. Din această cauză, guvernul sovietic a procedat atât de crud față de populația civilă, nevinovată. Din Republica Moldovenească s'a organizat astfel un adevărat exod spre țara liberă.

Masacrele dela Olănești în discuția Parlamentului Român

Acest crud măcel a fost discutat și în parlamentul român. În ședința dela 26 Februarie, deputatul Bosniev Paraschivescu a descris amănunțit crima oribilă săvârșită de către armata sovietică în pădurea Olănești împotriva celor 40 de Moldoveni, omorâți fără nicio milă.

În același timp, oratorul propune Guvernului țării să între în relații cu Guvernul sovietic pentru a-i aduce în țară pe toți Românii transnistrieni. Domnul Bosniev Paraschivescu crede că, pe această cale, s'ar înlătura pentru totdeauna omorurile și excesele duse cu atâta cruzime împotriva Neamului românesc.

Zingher, deputat evreu, în cuvântarea rostită protestează la fel, spunând că masele de Moldoveni ar fi putut să fie arestate, dar nicidecum omorâte.

Domnul Argetoianu, ministru de interne, a căutat să justifice răspunzând că masacrele întrebuițate de Guvernul sovietic au fost îndreptate împotriva propriilor cetățeni; prin urmare ele nu sunt de competența parlamentului român. Asemenea probleme trebuiesc luate în discuție direct de guvern și tratate cu guvernul respectiv.

Doctorul N. Lupu, șeful partidului țărănist radical, om de stat și mare patriot, a criticat vehement această curioasă atitudine a ministrului de interne.

D-l Mirescu, tânărul, dar energicul socialist, în numele partidului social-democrat, protestează cu vehemență împotriva măsurilor de masacrarea populației române, întrebuițate de bolșevici. Partidul său a lansat o proclamație-protest, adresată întregii lumi social-democrate.

Doctorul Cazacu, basarabean, propune să se dea în folosul refugiaților câte o sută de lei de fiecare deputat din diurna zilnică.

Parlamentul manifestând cu indignare, împotriva acestor atrocități, aprobă în unanimitate, câte 200 lei.

O manfiestare asemănătoare, plină de indignare, a avut loc și în Senat, în ședința dela 4 Martie 1932, cu care prilej senatorul Berechet roagă guvernul român, ca prin mijlocirea Societății Națiunilor, persoanele care vor să treacă în Uniunea Sovietică, să fie schimbate cu acelea, care doresc să părăsească „Raiul sovietic”.

A rămâne pasibil față de un asemenea masacru al Neamului românesc „însemnează — a spus D-sa — a nu avea nicio doză de umanitate”.

Domnul Vladimir Cristi, Ministru al Basarabiei, descrie starea nenorocită a refugiaților și roagă guvernul să le vină în ajutor. Înalt Preasfințitul Pimen, Mitropolitul Moldovei și al Sucevei, propune ca fiecare senator să dea câte 500 lei, pentru ajutorarea refugiaților.

Domnul Profesor Gheorghe Brătianu, președintele partidului național-liberal disident, nu se mulțumește cu răspunsul dat de domnul Argetoianu, ministru de interne și a interpelat pe profesorul Neculai Iorga, Președintele Consiliu-

lui de Miniștri și pe Ministrul de Externe, ce măsuri crede de cuviință să ia guvernul, pentru a aduce la cunoștința țărilor civilizate masacrele fără cruțare, îndreptate împotriva populației moldovenești. Repetirea lor deasă dă a crede că Sovietele s'au hotărât să-i nimicească cu desăvârșire pe Moldoveni, sau să-i exileze din Republica Moldovenească. Oratorul propune ca prin Societatea Națiunilor, dacă nu se poate pe cale directă, să se intervină pentru a cruța distrugerea populației autohtone, de același sânge dela granița Statului român.

A doua zi, Sâmbătă 25 Martie 1932, Președintele Consiliului de Miniștri, profesorul Neculai Iorga, istoric și savant cu renume mondial, răspunzând la interpelarea domnului profesor Gheorghe Brătianu, face următoarea declarație:

„Desigur că ceea ce se petrece pe granița Nistrului reprezintă o serie de acte de sălbătăcie fără pereche, cu atât mai mult, cu cât actele acestea sunt făcute împotriva unei populații pașnice, cea mai pașnică din toate populațiile acestei părți din Europa, și care se găsește acolo — populație românească în cea mai mare parte — se găsește acolo de mai multe secole. Iar aceia cari nu sunt de mai multe secole, prin trecerea firească de pe un mal al Nistrului pe celălalt, reprezintă grupuri de acea populație, pe care armatele rusești din secolul al XVIII-lea întorcându-se dela noi, le-au luat cu sila și le-au mântat pe pământul rusesc. Și desigur că atunci când cineva smulge dela vetrele sale o populație, populația aceasta trebuie să fie îngrijită încă mai de aproape cu mai multă iubire de cât o populație care a fost totdeauna acolo. (Aplauze).

Domnul Brătianu este mișcat ca și noi toți — și Camera întreagă i-a arătat — de aceste manifestații ale unei sălbătăcii, din nenorocire de caracter oficial, care de mai multă vreme nu se mai întâlnise în marginile acestui nobil continent, care este Europa.

Ori ce putem noi face, însă legături cu Sovietele nu avem. Știe toată lumea când a venit o inițiativă din partea Franței cât de dispuși am fost, în interesul păcii să legăm relațiuni de vecinătate pașnică, nu pot spune mai mult decât vecinătate pașnică, cu vecinii noștri de dincolo de Nistru. N'a fost vina noastră dacă toate au fost respinse și necon-

tenit ni s'a pus înainte Basarabia. Nu noi am fost acei cari am pomenit de drepturile noastre, de tot ceea ce ni s'a luat, ce se deține încă acolo la Moscova; și știți de partea cealaltă unde era datoria să ni se dea iar nu să ni se ceară, ni s'a vorbit de această bucată de pământ românesc pe care n'am cedat-o noi, n'am smuls-o noi pe cale militară, ci a venit dela sine la noi (aplauze prelungite), în momentul când a murit de moarte firească o împărăție internațională. Și este natural ca toate elementele care se găsesc într'un stat internațional să se ducă în partea unde sunt toate legăturile și de care au fost deslipite printr'unul din acele barbare acte ale diplomației de odinioară pe care dorim să nu le mai vedem niciodată întorcându-se (Aplauze).

Prin urmare, nu ne putem adresa Moscovei. Cum de ani de zile — d. Brătianu o știe — la congresele internaționale cheltuesc toate silințele mele, întrebuițez toate legăturile mele, mă expun să incomodez oameni cari n'au nici un rost în acest proces, cerându-le să ni se restituie obiectele din muzee sau dacă se consideră obiectele cele mai prețioase ale muzeelor noastre — aceasta fără nici un drept al Moscovei — dacă se consideră ca în legătură cu un proces al statului român, cel puțin să se restituie Academiei Române, care este o societate particulară documentele noastre cele mai vechi, manuscriptele noastre cele mai interesante care rămân acolo svârlite în niște pivniți, expuse distrugerii și răpitate cu desăvârșire întrebuițării cercetătorilor din toate țările, — fiindcă acum a venit o vreme când lucrurile care privesc România nu interesează numai România, interesează o mulțime de reprezentanți ai științei care știu și românește și cari fac din când în când lucrări de foarte mare interes privitoare la trecutul nostru. Prin urmare, pe cale oficială nu putem interveni.

Să ne adresăm la Societatea Națiunilor? D-voastră știți că Rusia are față de Societatea Națiunilor o atitudine foarte curioasă: n'o recunoaște, o critică ori când, nu voiește să se considere ca membră a acestei asociațiuni internaționale, care urmărește cu atâta râvnă și uneori cu oarecare succes legături mai bune între popoare, dar aceasta nu împiedică pe delegații Sovietelor, poate pentru scopuri de propagandă mai mult decât pentru scopuri de discuțiune să apară tot-

deauna acolo unde se vorbește de un interes internațional.

Singurul lucru pe care îl putem face ar fi să încredințăm, un memoriu pentru care să se strângă lămuriri care să nu poată fi tăgăduite, un memoriu Societății Națiunilor, pentru ca în momentul când acești musafiri vin într'un loc care declară că-l dezaprobă și-l disprețuiesc, în momentul acesta să li se prezinte înaintea dreapta plângere a noastră în numele umanității — fiindcă de obicei în formele legale la Societatea Națiunilor se plâng minoritățile recunoscute dintr'un stat care, statul acesta a încheiat anumite tratate, care ține seama de aceste tratate și este legat de litera acestor tratate.

Putem face acest act și putem face altceva: să răspândim cât mai larg în lumea întreagă cunoștința acestor acte care dezonorează civilizația (aplauze prelungite, unanime) din care Rusia sovietică n'a declarat încă intenția ei de a se despărți într'o formă care o privește, pe care nu avem nici să o lăudăm, nici s'o criticăm, Rusia sovietică înțelege a face parte din Europa. Și atunci se poate întâmpla ca în locul unde bate inima Europei în momentul de față, în locul acesta să i se aducă aminte că a fi în Europa nu înseamnă a avea numai un teritoriu european, ci a respecta, oricare ar fi forma politică și socială, anumite norme cari, de la năvălirea sălbatecă a Mongolilor în secolul al XIII-lea, până astăzi, au fost observate de toate statele cari pretind o solidaritate în Europa".

Leaderul partidului național-liberal, d. profesor Gheorghe Brătianu, drept mulțumire pentru cuvântarea rostită de Președintele Consiliului de Miniștri, urează succes în măsurile luate de guvernul român, iar domnul Mirescu, tânărul social-democrat, adaogă că, la intervenția pe lângă Societatea Națiunilor, punctul dominant trebuie să fie nu numai de ordine morală, ci și națională și istorică.

Masacrele și Presa Română.

Presa română a luat apărarea, cu multă însuflețire, a fraților transnistrieni omoriți mișelește de guvernul criminal din Moscova. Intreaga presă a căutat să lămurească lumii civilizate barbariile satrapilor roșii. Astfel, „Adevărul” ga-

zetă de stânga, cu data de 28 Februarie 1932 scrie, următoarele: „În Rusia sovietică procesul barbar de masacre în masse nu este primul și probabil nu va fi nici ultimul, pe câtă vreme va domni dictatura sălbatică a unei minorități, care și-a însușit atributul de oligarhie odioasă. Dacă guvernul român nu poate protesta, atunci noi, opinia publică, ne simțim liberi să dăm drumul la toată indignarea noastră”.

Colaboratorul ziarului „Universul”, care a întreprins o anchetă a masacrelor din pădurea Olănești dă numele câtorva omoriți¹⁾, adăogând că numărul victimelor întrece cu mult cifra de 40, după cum s'a comunicat anterior.

Același ziar²⁾ spune: „130 de milioane de țărani servesc drept sclavi pentru dumpingul pe piețele străine; ei plătesc impozite directe și mai ales indirecte; ei sunt jefuiți de venitul lor, sunt condamnați la moarte de foame sau de gloanțe. După omorul burghezimei, a venit rândul țărănimii. Regimul sovietic — este un regim de criminali”.

„Neamul Românesc” cu data de 2 Aprilie 1932, în articolul de fond „Ororile dela Nistru” scrie cele ce urmează:

„Geo London, reporter de mare talent și strictă obiectivitate, narează în coloanele importantului cotidian francez „Le Journal”, sinistra și fantastica lui anchetă pe malurile Nistrului...”

Urmărim și noi, cum urmăresc milioanele de cititori ai ziarului francez, răspândiți pe tot globul, cea mai înfiorătoare poveste pe care ar fi putut-o inventa vre-odată, închipuirea deslănțuită a celui mai fecund romancier... Se desfășoară pe frontiera groazei, cea mai cumplită tragedie pe care au trăit-o vreodată, locuitorii paradisului bolșevic.

Cad cu zecile, cu sutele, în nopți cu lună și în nopți lipsite de lumină, cei cari fug de teroare și de foame. În trecerea fluviului deschid sub picioarele degerate ale fugarilor gurile morței. Copiii văd părinții striviți de gheturi și duși de torent.

Sacagate și stridente detunări, vestesc tirul mitralierelor, seceri diabolice ale păzitorilor Paradisului sovietic. În

1) *Universul*, din 6 Martie 1932.

2) *Idem*, din 29 Februarie 1932, articolul d-lui R. Selganu: „Masacrele pe toată linia Nistrului”.

cearceafuri albe, se strecoară fantomele fugare, spectre ale groazei și ale nebuniei. E spaima de moarte care te obligă la acest mimetism nocturn, și spaima de țacănitul mitralierelor... O rachetă, zvrle raze argintii, și ajung să descopere gărzile roșii țintele umane. Granatele se sparg în vuetul curentului scăpat peste ghiață. Oameni, femei și copii, dispar deodată, risipiți deavalma în bucăți sângerânde... Nopti întregi, vaetele cuprind pustiul de peste Nistru, pustiul suflesc de pe malurile roșii. Salvele plutoanelor îneacă uneori tragedia în tăcerea greoaie. Mitralierele și granatele își reiau curând misiunea. Satele înfloritoare, rămân pustii alimentând grozavele convoiuri de expediții spre Siberia.

Dincoace mila și înțelegerea, atrage pe cei cari nu mai pot să suporte regimul paradisului obligatoriu. Ofițerii și soldații români, autoritățile și publicul, ajută pe cei cari văd liman și mântuire în România... Oștirea eroică, dela Nistru, până dăunăzi țintă a celor mai nepermise insulte, din partea dușmanilor conștienți sau inconștienți ai României, află, din partea opiniei mondiale, omagiul oricărui suflet civilizat, sau măcar omenesc, recunoștință și omagii.

Către această oștire entuziastă, către ofițerii cari sunt în război din 1916, dela Oituz și Mărășești pe linia Nistrului, pentru bravii cari apără cu viețile lor civilizația lumii și patria lor, către ei trimetem și astăzi, recunoștința noastră.

Ororile Sovietelor la Nistru măresc până la grandios, generozitatea noastră, și prestigiul armatelor eroice ale României.

Masacrele și presa străină

Masacrarea populației românești din Republica Moldovenească de către armata roșie a stârnit o vie consternare în Europa întreagă. Din toate centrele apusului, dela Berlin, Paris, Roma, Londra etc. se îndreptau spre România corespondenți speciali ai marilor cotidiene. Atenția lumii era atințită spre București, de unde li se deschide calea pentru a lua contact direct cu victimele teroarei dirijată de statul sovietic.

Întreprinderea unei anchete la fața locului era peste putință. Uniunea sovietică a închis granițele chiar pentru aceia care simpatizau cu regimul comunist.

Personal am luat contact cu direcția ziarului „Le Journal” și am stăruit pe lângă Geo London, cunoscut ca cel mai bun ziarist anchetator, să facă o călătorie în România pentru a se convinge de adevăr. Călătoriile sale prin Basarabia, vizitarea malului Nistrului și contactul direct cu victimele, au adus lumini noi asupra sălbătăciilor întreprinse sistematic de grănicerii sovietici și trupele speciale ale G.P.U.-ului împotriva populației pașnice românești.

Personal am dat alarma în presa din capitalele Franței și a Italiei. În „L'ordre” din 17 Martie 1932, sub pseudonimul de M. Florin, am făcut să apară articolul pe care îl reproduc aici:

LES MASSACRES DE MOLDAVES DANS LA RUSSIE SOVIÉTIQUE

L'émotion est intense en Roumanie

L'émotion provoquée en Roumanie par le massacre des malheureux qui voulant échapper au martyre ont souffert sous la tyrannie des Soviets est intense et se traduit par de vastes manifestations.

Ce qui, en outre de l'horreur que provoque le meurtre en lui-même de ces victimes innocentes, fait sursauter de douleur et d'indignation les Roumains, c'est qu'elles sont de sang commun avec eux.

On sait que la Russie soviétique est formée de plusieurs républiques, parmi lesquelles figure aussi la République moldave.

Celle-ci est séparée de la Bessarabie par le Dniester.

Ses habitants, qui forment une masse assez importante, sont des Moldaves.

Ils ont souvent, dans le passé, combattu et lutté pour l'agrandissement territorial et moral de l'Empire russe.

Les *Daniil Apostol*, *Ioan Podcova*, hetmans de l'Ukraine: les Valachs, si braves; *Ivanenco*, le commandant de Kiew, sont restés comme des héros légendaires dans le peuple ukrainien.

Dans le domaine intellectuel, ces grands Roumains ont contribué en large mesure à l'essor de la littérature russe.

Je cite parmi eux:

Pierre Moguila, archevêque de Kiew, le plus grand rival du catholicisme, qui mit les bases de l'orthodoxisme scientifique, créa l'École de Vinitza et l'Académie Théologique de Kiew.

Nikolas-Milesco Spathar fut ambassadeur du tsar Alexis Michailovitsz, en Chine. Doté d'une vaste culture universelle, il laissa parmi beaucoup d'autres ouvrages de première main un manuscrit concernant la Chine, qui se trouve à la Bibliothèque nationale de Paris.

Heresco se distingua comme créateur du théâtre russe.

Le prince *Cantemir*, ambassadeur de Russie à Paris, fils du grand intellectuel Demetre Cantemir, qui a régné en Moldavie, fut créateur de la satire russe.

Dé même *Tourcoul*, ancien ministre, auteur du Code pénal russe, etc.

Dans la littérature russe, on les trouve classés chacun d'après leur mérite; chacun a sa place bien marquée quant aux appréciations.

• • •

Aujourd'hui, la politique des Soviets étouffe tout mérite, toute personnalité.

La population vit sous la frayeur des autorités soviétiques. Le moindre geste est considéré comme insoumission; sitôt ils sont déportés et leur bien est confisqué et collectivisé par les Soviets.

Les exécutions individuelles et les déportations en masse ont tellement dépeuplé la République moldave qu'à l'heure actuelle on peut dire de celle-ci qu'il ne lui reste que le nom.

Des vieillards âgés de plus de 70 ans, des mères avec leurs enfants, des femmes enceintes sont enlevés en pleine nuit. Souvent séparés les uns des autres, ils sont transportés en marche sibérienne et quelque fois ils meurent avant d'arriver à destination.

Les déportés, ceux qui ne sont pas fusilés en route, sont déposés en Sibérie, dans l'Oural ou dans l'île de Solovki.

Tomsk, le centre de la Sibérie, est devenue moldave.

La population qui reste encore non déportée cherche à se réfugier du temps en temps, en Roumanie, en passant le Dniester, laissant derrière elle, à tout hasard, maison et terre.

Avec quelques vêtements et les enfants dans les bras, ils profitent du gel du fleuve pour passer de l'autre côté, en Bessarabie, où la vie est à l'abri de tous soucis.

Ceux qui ont la chance d'y parvenir racontent à leur arrivée les horribles massacres qu'ont subis leurs compagnons.

Ainsi, la semaine dernière, plus de quarante Moldaves se réfugiaient en Bessarabie. Au moment où ils s'approchaient du fleuve, donc à 400 mètres du

sol roumain, ils ont été fusillés cruellement par les soldats rouges. Les deux survivants qui ont atteint l'autre côté de la rivière ont raconté aux autorités roumaines ce qui venait de se passer avec les leurs.

La Chambre roumaine, saisie de ce fait, a protesté vivement.

Et, en réponse, les Soviets, deux jours plus tard, en fusillèrent 400.

Cette fois-ci, ils les ont tués avec des mitrailleuses, et pour mieux s'orienter dans la nuit, ils se sont servis de projecteurs.

Lorsque les blessés commencèrent à crier: „Au secours!“, la cavalerie rouge passa avec les chevaux par-dessus les corps ensanglantés et bientôt on n'entendit plus rien...

Les cadavres restèrent plus d'une semaine sur place.

Malgré cela, il arrive chaque jour que par-ci par-là, le long du fleuve, de ces pauvres malheureux essayent de passer, effrayés de la vie, effrayés par la mort.

Faut-il croire que les Soviets suivent leur plan publié le 5 octobre 1931, dans la Pravda, dirigé contre la République moldave ?...

Devant cette situation, les émigrés moldaves implorent, le monde civilisé, afin d'unir leurs protestations auprès des Soviets, pour faire cesser l'extermination de leurs parents, frères, soeurs et enfants.

A doua zi, cotidianul „L'Humanité“, oficiosul partidului comunist francez a pornit un atac groaznic împotriva mea. Eram tratat drept cel mai mare dușman al Sovietelor, desvăluindu-se că fac parte din aceia care, pe vremuri, au luptat cu arma împotriva regimului comunist.

Ambasada sovietică, a cărui titular era Dovgalevski, care se bucura de trecere în anumite cercuri parisiene, a inter-

venit pe lângă direcția cotidianului *L'Ordre*, cu o desmințire și insinuare totodată pe care o inserăm, pentru a dovedi lumii întregi perversitatea guvernării sovietice.

Indignat de o asemenea desmințire, în dosul căreia statul sovietic ascunde crima împotriva propriilor cetățeni, am răspuns în coloanele aceluiasi ziar, în adevăr în același loc, în continuarea desmințirii inserate, cu următoarele rânduri:

LES ATROCITÉS SOVIÉTIQUES

Les massacres de Moldavie

Ce que valent les démentis de la Russie rouge

Le 17 mars dernier, nous révélions ici les abominables massacres qui ensanglantent, depuis quelques mois, la Moldavie. Nous donnions sur la barbarie soviétique des détails nombreux et probants.

L'Ambassade de l'U.R.S.S. à Paris a l'audace de nous envoyer le „démenti“ suivant :

Paris, le 19 mars 1932.

Monsieur le Directeur de „l'Ordre“,

31, rue Tronchet, Paris.

Monsieur le Directeur,

Nous lisons, dans le numéro de votre journal du 17 courant, un article sur „Les massacres de Moldaves dans la Russie Soviétique“, ainsi qu'un télégramme, daté de Bucarest 16 mars, relatif aux fusillades sur le Dniester, dont seraient tombées victimes au cours de ces dernières semaines plus de 1.000

personnes essayant de passer clandestinement en Roumanie. Ces données auraient été puisées, suivant votre correspondant, des statistiques „officielles“, d'ailleurs, sans indication du lieu d'origine.

D'autre part, dans le même article sur „les massacres moldaves“, son auteur, M. Florin, émet une supposition, suivant laquelle, en agissant ainsi à l'égard des Moldaves, „les Soviets suivent leur plan publié, le 5 octobre 1931, dans la „Pravda“, dirigé contre la République moldave“.

Quelle que soit la source de ces informations, le Bureau de Presse de l'Ambassade de l'URSS en France oppose à ces nouvelles sur le prétendu massacre de fuyards moldaves le démenti le plus formel.

Il met en outre au défi qui que ce soit de trouver non seulement dans le numéro de la „Pravda“ du 5 octobre 1931, mais en général dans toute la presse soviétique la moindre trace d'un „plan dirigé contre la République moldave“, pour la bonne raison qu'un tel plan n'a pu surgir que dans l'imagination fertile des contempteurs habituels de l'Union des Soviets.

Dans l'assurance qu'il lui suffira de faire appel à votre courtoisie, le Bureau de Presse de l'Ambassade de l'URSS en France vous prie, Monsieur le Directeur, de publier cette rectification à la place même où a paru l'article de M. Florin et d'agréer l'expression de ses sentiments très distingués.

*Bureau de Presse
de l'Ambassade de l'URSS*

Le ton de la lettre officielle ci-dessus intimiderait des gens moins bien renseignés que nous et moins sûrs de ce qu'ils avancent.

Nous n'avons rien écrit que nous ne puissions prouver formellement. Les Soviets mentent, une fois de plus. Ils mentent avec autorité, mais il mentent.

Et nous précisons:

La „Pravda“ du 5 octobre 1931, dans un long article „L'expérience de la Moldavie nous apprend“, après avoir manifesté vivement son mécontentement en ce qui concerne l'indaptabilité des Moldaves au régime communiste, ajoute que „le Comité communiste moldave doit prendre d'urgence les mesures les plus décisives et lutter „à la bolchevique“ pour ramasser leurs produits agricoles.

La population moldave fut très récalcitrante à ces mesures. D'où son exode vers le royaume de Roumanie. D'où les massacres.

En Roumanie règne à ce sujet la plus vive consternation; la presse de tous les partis, même de ceux qui sympathisent avec le gouvernement actuel de la Russie soviétique, s'est levé avec indignation contre les horreurs rouges.

L'oppression des gouverneurs soviétiques a atteint, en Moldavie, le point culminant. L'armée de Tiraspol occupe les villages de la rive gauche du Dniester. *L'état de siège dans la République moldave est décrétée sur un rayon de 2 kilomètres.*

A la Chambre des Députés de Roumanie, séance du 26 février 1932, M. Singer, représentant des israélites roumains, et M. Miresco au nom du parti socialiste-démocrate ont présenté de vives protestations. Après eux les déclarations de M. Bosnief Pa-raskivesco ont produit une grande sensation; l'ora-

teur demanda au ministre des Affaires étrangères et à celui de l'Intérieur de faire un échange de population entre la Russie soviétique et la Roumanie.

Les représentants du Corps Législatif ont envoyé des secours à leurs malheureux compatriotes réfugiés. Enfin, le ministre de la Bessarabie, ancien gouverneur de cette province, a demandé au Sénat de leur assurer sa protection.

On a recueilli des protestations et donné des offices religieux en faveur des Moldaves dans toutes les villes et même dans les villages de la Bessarabie. A la cathédrale de Kichineff, après l'office religieux, les représentants des réfugiés ont pris la parole; tous les assistants pleuraient.

La jeunesse de la Transylvanie a rédigé, dans toutes les langues, un manifeste contre ces massacres.

La Ligue pour la défense des droits de l'homme en Roumanie a protesté aussi vivement, demandant des secours. Seule, l'association „Le Culte de la Patrie” ne put se rallier à ces manifestations, en ayant été empêchée par le gouvernement.

Conclusion: au nom de l'humanité, il faut que les douleurs, les tortures de ces malheureux Moldaves soient connues du monde entier. Une véhémence protestation a été envoyée à la Société des Nations; il s'agit de faire cesser l'extermination de cette branche de la Latinité, jetée par un caprice de la destinée aux griffes du Communisme.

„L'Humanité” a pornit seria de invective. Nu era atârșit Geo London, socotit vândut burgheziei apusene. Eu devenisem obiectul principal al tuturor atacurilor.

Am avut însă mulțumirea sufilească că-mi fac datoria față de frații mei din sânul cărora mă trag și care astăzi

sunt supuși unei torturi și nimiciri sistematice. Am simțit mângâierea că nu numai presa străină, ci chiar și cea rusă a emigrației, a început să recunoască existența noastră în Uniunea Sovietică.

La început însă se întâmplase ceva curios: presa ucraineană a emigranților afirma că cei masacrați sunt *Ucraineni*, iar presa rusă îi socotea *Ruși*. Cu alte cuvinte, fiecare își trăgea spusa pe turta lui.

Cauza psihologică și politică a unora și a altora este lesne de înțeles.

A trebuit cu mare osteneală să lămuresc opinia publică că aceia despre care vorbește azi lumea întreagă nu sunt decât *Moldoveni*, adică *Români*. Presa rusă și ucraineană făcea pe cetitori să rămână nedumeriți. În urma acestei atitudini, am avut mai multe întrevederi cu fruntașii politici ai emigrației, foști mari demnitari, pentru a-i lămuri și a le arăta că cei măcelăriți suntem noi, *Moldovenii*, nu ei, care într-o măsură oarecare se acomodează cu regimul.

Multe din aceste personalități la început, credeau că, în urma alipirei Basarabiei, în Rusia au rămas foarte puțini *Moldoveni*, și aceștia rusificați, încât nu merită să se mai vorbească despre ei. D-l A. F. Kerenschi, fostul premier al Rusiei, se interesa mult de Basarabia, pe care o revendica pentru Rusia viitoare. D-l P. N. Miliucov, profesor universitar și fost Ministru de externe, își puneă întrebarea dacă *Moldovenii* Basarabeni se mai pot înțelege în vorbă cu *Românii*. Domnia rusească de un veac credea că i-a înstrăinat.

A rămas mirat când i-am răspuns că nici *transnistrienii* nu știu rusește și că au mare simpatie față de România, țara lor de obârșie.

Dintre cadrele vechilor monarhiști, d-l Al. Bașmacov, din fosta suită imperială, care azi deține la Paris catedra de antropologie, a îmbrățișat problema mai îndeaproape. Și-a făcut educația în Elveția unde a urmat cursurile secundare și universitare. Este o fire aleasă. Deși toată lumea îl știe drept monarhist, cursurile de preistoria popoarelor din sudul Rusiei, sunt arhipline de intelectuali refugiați, mai ales separatiști, începând cu Tătarii din Crimeea și sfârșind cu Georgianii din Caucazia. Este și natural ca acești reprezentanți ai

popoarelor să-și cunoască trecutul străvechi al provinciei. D. Al. Bașmacov preconizează o Rusie monarhistă altfel decât cea din trecut.

Dela articolele din ziare, împreună cu organizațiile politice ale emigrației și alte cercuri franceze s'a trecut la organizarea unei serii de meetinguri în capitala Franței și la Geneva.

În toate cartierile Parisului, lua parte un public ales și destul de numeros. Nu lipseau nici chiar bolșevicii, agenți ai Ambasadei sovietice dela Paris.

La 13 Aprilie 1932 în *Musée Sociale* a avut loc un meeting de protestare având ca titlul: „Tragedia dela Nistru”. La acest meeting, prezidat de A. F. Kerenschi, fostul premier, iar azi director al revistei Dni (Les Jours), a fost invitat și Geo London. Ziaristul francez a făcut o amplă dare de seamă, care a mișcat sala adânc. În urma sa am luat noi cuvântul aducând alte dovezi și combătând pe evreii basarabeni, care încercau să zădărnicească adunarea.

În altă parte, în *salle Wagram*, în fața unui număr impunător, acești agenți ai Cominternului, au început să vocifereze și să arunce manifeste, în momentul când eram la tribună.

Dar, chiar presa, bănuită de a fi în solda Sovietelor, a fost nevoită să dea înapoi. Săptămânalul *Lu* cu data de 22 Aprilie 1932 publică alături două articole, unul: *La Verité sur la situation de la Moldavie Soviétique*, luat după *Izvestia*, și altul *Les Nuits Rouges du Dniester*.

Fără voie, este nevoită totuși să recunoască, indirect, crima întrebuițată de Statul sovietic împotriva populației românești din Republica Moldovenească.

Acest săptămânal în concluzie spune următoarele:

„Un jeune „Bessarabien” prend alors la parole. Soutenu par un groupe compact de ses compatriotes, il essaie de troubler le conférencier par des questions „insidieuses”. Ces questions provoquent d'ailleurs les rires et les protestations du public.

Mais ils sont tous réduits au silence par l'intervention du citoyen Smokine ayant lui-même la malheureuse réputation publique soviétique moldave. Ce dernier raconte d'une voix

tremblante ses longues épreuves, et montre des photographies d'une jeune fille de 18 ans, assassinés par les sentinelles soviétiques.

„Vous ne me croyez peut-être pas, s'adresse-t-il aux „Bessarabiens” qui ricanent. Toutes ces photographies ont été pourtant visées par l'administration roumaine”...

Les jeunes „Bessarabiens” montent à la tribune vérifient les visas... et disparaissent, ne trouvant pas d'arguments à apposer à Smokine qui failli devenir lui-même victime de la terreure rouge”.

Masacrele și presa sovietică.

Fără îndoială, Moscova cunoștea foarte bine toate detaliile evenimentelor tragice, prin care Moldovenii erau nimiciți în mod sistematic și după un plan bine chibzuit. Kremlinul știa modul cum se efectuează distrugerea fraților noștri. Dar cu toate acestea presa sovietică tăcea. Ba mai mult: în toiul masacrelor, radio Tiraspol are impertinența să anunțe „starea înfloritoare” din Republica Moldovenească!

Când, însăfârșit, Moscova a fost nevoită să vorbească, în loc să confirme, sau să desmintă masacrele, presa comunistă s'a năspustit asupra României.

Ziarul „*Izvestia*”, se ocupă într'un articol de aceste evenimente, dar induce, conștient, lumea în eroare. Articolul acuză presa „burgheză” din România, căreia îi secondează și o parte din cea franceză, pentru motivul imaginat că ar ataca „din nou” guvernul sovietic, scriind în decurs de trei săptămâni despre „grozăviile dela Nistru”, despre „fuga în masse” a Moldovenilor din Republica Moldovenească în Basarabia, despre „uciderea” de către armata roșie a sute de refugiați, etc. etc.

„În Basarabia — specifică officiosul sovietic — a fost trimis un grup întreg de bandiți ai condeiului din Paris, în frunte cu provocatorul calificat Geo London”.

Obrăznicia cotidianului „*Izvestia*” despășește orice limite, când spune că aceasta este o „provocare românească”, minte spunând că în Moldova Sovietică ar fi fost trimisi

agenți speciali, care „au recrutat câțiva culaci separați, pentru a-i face să treacă Nistrul” fugind în România.

Aceste grosolane afirmații au fost contrazise de însăși presa sovietică. Președintele Sovietului Comisarilor din Republica Moldovenească a declarat dimpotrivă că „au fugit în România câteva zeci de țărani, printre care sunt *seredneci* și chiar *bedneci* ce s'au prosti¹⁾”. Cu alte cuvinte, presa comunistă recunoaște, indirect, că fugarii Moldoveni sunt țărani, adunați din toate straturile sociale; printre ei se află chiar și colhoznicii.

Acesta este *adevărul*, ceea ce se deduce și din faptul că, după masacrele în masă ale Moldovenilor, Președintele Sovietului Comisarilor poporului, Dimitriu, a fost înlocuit cu Starâi.

Aceasta-i tot ce a putut spune presa sovietică despre masacrele ce au produs cea mai mare consternare în lumea întreagă. Mai departe cotidianul amintit descrie, pentru a se răzbuna, foametea din România, teroarea, etc.²⁾

Cotidianul „*Pravda*”, oficiosul partidului comunist, dimpotrivă, nu amintește nimic despre masacre. Acuză doar presa română, care „în ultima lună, publică o mulțime de iscodiri cu privire la Moldova Sovietică”³⁾.

Sovietele au folosit acest prilej și pentru a accentua urmărirea și persecuția populației moldovenești, rămasă la ei în surghiun. Mai mult decât atât: refugiații au fost urmăriți de agenții G. P. U.-ului chiar în România, unde mișunau agenți speciali sau teroriști, trimiși anume, uneori chiar sub mască de „refugiați”.

Astfel, la 4 Martie a. c. din comuna Ștefănești, lângă Vadul-Rașcov, grănicerul nostru, Dumitru Neculce, conducea pe niște refugiați care și-au dat numele de *Procopie Văcaru* și soția sa *Ludmila*. Ei păreau suspecti, deoarece nu știau românește; în afară de aceasta, populația refugiată moldovenească i-a denunțat ca fiind agenți ai Cominternului.

Pe drum, la marginea pădurei Crama, cei doi l'au omorât pe grănicer și au dispărut în interiorul țării românești, fără a li se da de urmă.

La baza acestui fapt, lucrurile s'au organizat astfel. Acești doi agenți ai G. P. U.-ului, amândoi bărbați (dar unul îmbrăcat în haine de femeie) au primit însărcinarea de a cerceta malul românesc al Nistrului și ce fel de primire în general se acordă refugiaților care fug de barbariile regimului sovietic. Țăranul *Tănase Cuciuc* din comuna *Podoi* ma, raionul *Camenca*, refugiat în România la o săptămână după acest eveniment sângeros, a povestit secretul acestui asasinat. Cei doi erau agenți ai G. P. U.-ului pe care el i-a cunoscut personal. Pe drum ei au omorât grănicerul român, luându-i toate tablourile refugiaților în țară, prin acel sector.

După asasinarea grănicerului român, agenții G. P. U.-ului s'au reîntors în Uniunea Sovietică. Acolo, pe malul Nistrului chiar, s'au pronunțat cuvântări de laudă la adresa lor, iar muzica a cântat trei zile în șir. Rudele celor refugiați în România însă, toate, au fost deportate în Siberia.

Un alt caz asemănător, a avut loc chiar în Chișinău, capitala Basarabiei; în timpul când noi eram în acel oraș, autoritățile au arestat pe un cunoscut agent sovietic. Inșușindu-și un nume fals, el se ascundea chiar în rândul refugiaților și se folosea astfel de casă și masă pe socoteala celor nenorociți. În calitate de refugiat, se putea strecura mai ușor, pentru a-și îndeplini misiunea în favoarea Sovietelor. Prins în flagrant delict de cei care-l cunoșteau, s'a găsit asupra lui tabloul tuturor refugiaților, care se aflau la acel cămin.

Astfel de cazuri, când refugiații singuri îi denunță pe aceia care i-au jefuit peste Nistru, dar care s'au refugiat dându-se drept nemulțumiți, sunt multe.

La reîntoarcere în Chișinău, după ce am colindat tot malul românesc al Nistrului, în lungul căruia au avut loc acele scene sfâșietoare ale refugiaților, numărul acestor nenorociți s'a îngroșat cu mult.

1) „*Crasnaia Bessarabia*”, revistă lunară, Nr. 11, Noembrie 1932.

2) *Izvestia*, din 5, 12 Aprilie 1932; *Pravda*, din 3 Martie, 2 Aprilie 1932.

3) *Pravda*, din 2 Aprilie 1932, articolul „De ceea parte a Nistrului”.

Masacrele în fața Societății Națiunilor.

Intervenția pentru apărarea dreptății și a drepturilor noastre a mers și mai departe. *L'Ordre*, cotidianul din Paris, încă la 23 Martie 1932, răspunzând desmințirilor mincinoase ale Ambasadei Sovietice dela Paris, a publicat vestitul *Memorandum*, pe care l-am întocmit în capitala Franței, și care prin autorul acestor rânduri a fost prezentat Președintelui Societății Națiunilor și susținut în Comisia a VI-a minoritară — singurul for internațional unde se discută toate problemele, dar unde nu se ia nici o măsură eficace.

Memorandumul, într-o formă academică arată rolul nostru istoric peste Nistru, numărul Românilor din Ucraina, care se ridică la cifra de 800.000 suflete și tragedia la care azi suntem supuși.

Nu mai puțin se ridică, cu toată vehemența, împotriva cruzimelor și cere lumii întregi să protesteze la fel.

Redăm acest Memorandum, semnat de 634 refugiați, din cei cari au scăpat cu viață dela măcel.

Monsieur le President,

Sur la rive gauche du Dniester, de Kamenitz-Podolsk jusqu'à la mer Noire, habite une population paisible de 800.000 Roumains-Moldaves. Le début de l'établissement, dans les immenses steppes de l'Europe Orientale, de cette partie de notre nation, remonte à plusieurs siècles. Des documents historiques prouvent que les Moldaves ont occupé ces terres à l'époque des premières migrations roumaines qui datent du XIV-e siècle.

Ces populations, gardiennes du roumanisme en Orient, ont toujours été loyalement soumises aux Etats, par lesquels elles étaient gouvernées.

Bien que n'ayant jamais appartenu à une formation politique de l'Etat roumain, elles ont su conserver intactes jusqu'à nos jours, leur conscience na-

tionale, leurs coutumes et la langue de leurs ancêtres.

Les vicissitudes de l'Histoire ont voulu qu'au moment des traités de paix, ces Roumains soient placés dans le cadre de l'Union soviétique. Au début de 1924, les dirigeants de l'U. R. S. S. résolurent de former une „pépinière” pour l'éducation communiste des nouvelles couches roumaines afin de les jeter, au moment opportun, contre leurs frères de Roumanie dont l'Union Soviétique a juré la destruction.

Cette „pépinière” porte le nom de R. A. M. S. S., ou „la République moldave”, dont la capitale provisoire est Tiraspol. Poursuivant méthodiquement leur but, les Soviets ont fondé des écoles où l'on enseigne aux enfants moldaves les doctrines communistes dans leur langue maternelle. Ce sont des professeurs russes qui leur font ces cours, aucun instituteur indigène n'ayant accepté cette mission antinationale.

En même temps, les Soviets se sont attachés à la destruction de la religion et des traditions moldaves. On confisque le produit des travailleurs, on sequestre leur fortune, même la plus réduite, on les force d'entrer dans les „kolchoz”, où il mènent une vie d'esclaves, travaillant pendant toute leur vie sous la direction de comités pour ne recevoir, en échange qu'à peine de quoi, ne pas mourir de faim.

Toutefois, au bout d'un certain temps, les Soviets se sont rendu compte, que leur oeuvre pour l'éducation des nouvelles couches en vue d'en faire les propagandistes du communisme ne donnait pas les résultats désirés. C'est alors que le gouvernement communiste de la République a décidé que les Moldaves seraient déportés, les uns après les autres, en Sibérie, dans la région d'Archangelsk, au nord de la Russie, où la mort les attend. Il y a trois ans que ces

déportations ont commencé, d'abord peu nombreuses, puis en masse. Des rescapés ont rapporté que ces temps derniers les Moldaves étaient embarqués chaque jour par trains complets pour être expédiés en Sibérie; les maris séparés de leurs femmes et celles-ci de leurs enfants.

Nul pourtant dans la République Moldave n'a eu le courage de protester contre ces mesures inqualifiables. Aussi bien les protestations seraient-ils aussitôt abattus. *Ce n'est autre chose que l'accomplissement d'un plan systématique pour l'extermination complète de cette population, réfractaire au communisme.*

Dans ces conditions, les Moldaves de la rive gauche du Dniester se tournent vers la Roumanie libre où, malgré la crise économique, règnent l'ordre et la liberté. Nombreux sont ceux qui abandonnant leurs maisons dans l'espoir de sauvegarder leur vie, traversent le Dniester pour se rendre en Bessarabie. Leur situation est sans issue: ils ont à choisir entre la déportation en Sibérie ou une quasi mort certaine, au cas où ils essaieraient de se réfugier en Roumanie. Il leur est à peu près impossible, en effet, de passer la rivière sans être aperçus par les gardes-frontières soviétiques.

Car il ne suffit pas aux Soviétiques de se débarrasser aussi des Moldaves. Ils savent que chaque rescapé sera le plus fervent et le plus efficace propagandiste contre le communisme. C'est pourquoi les Soviétiques ont décuplé depuis peu le nombre des gardes-frontières sur le Dniester. La fuite des réfugiés devient presque impossible.

Et cependant, malgré la menace des gardes rouges, chaque jour des Moldaves essaient de franchir

le Dniester, chaque jour plusieurs sont massacrés. Maintenant ils fuient en groupes avec femmes et enfants. Ils sont une facile cible pour les mitrailleuses des gardes-rouges.

Les rares survivants du massacre de la forêt d'Olanești, près d'Ovidiopol, où les gardes-frontières soviétiques ont massacré, en une seule nuit, plus de quarante Moldaves, racontent sur leur vie, dans la République soviétique, des faits tellement effroyables qu'on a peine à les croire.

La nuit suivante, face à Tighina, plus de cent Moldaves fuyards furent massacrés avec des mitrailleuses: devant des Bessarabiens qui, sur l'autre rive, assistaient impuissants au massacre. Pas un seul n'échappa.

Devant cette horrible tragédie, nous, les représentants de ces Roumains réfugiés en Roumanie libre, nous nous adressons au Forum suprême des peuples, en vous priant, Monsieur le Président, de prendre en considération notre protestation contre ces massacres en masse, et de faire entendre nos voix dans le monde entier.

Au nom des principes humanitaires, nous protestons contre les massacres de la rive gauche du Dniester.

Où sont les Torrès et les Barbusse, qui protestent si véhémentement quand un communiste est seulement menacé ?

Nous attendons avec impatience que des protestations se produisent tant à Genève qu'à Londres, qu'à Paris et qu'à New-York, ainsi que dans toutes les Chambres des Députés, par toutes les ligues pour la défense des droits de l'homme, dans toute la presse.

Nous ne pouvons pas rester sourds plus longtemps aux cris d'effroi et de désespoir des Moldaves

du Dniester, qui meurent par centaines, par milliers, sous les balles des mitrailleuses et sous les coups des baïonnettes des Huns de l'Union soviétique".

La îndeplinirea formalităților de semnare, etc. la Chișinău a contribuit d-l I. Dumitrașcu, inginer la Căile Ferate, transnistrian, fost deputat în Parlamentul Ucrainian.

Dar și acest Forum internațional a rămas surd la exterminarea sistematică a populației românești din U. R. S. S. Cu drept cuvânt o doamnă din înalta societate dela Geneva, la plângerile mele, îmi spunea: „*Monsieur, la Société des Nations c'est une fumée*”...

Durerea noastră a rămas un *vox clamantis in deserto*.

În schimb, în dese vizite ce le-am făcut la Geneva pentru apărarea cauzei, unde ne-am înjghebat mai multe prietenii, am isbutit să lămuiesc opinia publică prin câteva conferințe asupra dreptului și dreptății noastre. A fost o mângâiere căci găsea un ecou în inima Europei civilizate.

Toate aceste demersuri n'au fost fără urmări. Un efect cât de mic, dar totuși a avut. Persoane fugite din U. R. S. S. în urma măcelului spuneau că s'ar fi făcut multe schimbări în fruntea conducerii Republicii Moldovenești, menite a aduce o împlânzire, măcar trecătoare.

Ambasada sovietică a intervenit pe lângă guvernul francez cerând expulzarea mea, pe motiv că stric raporturile de prietenie dintre cele două state. Prietenii mei însă, dela afacerile străine unde ajungeau aceste rapoarte, nu întârziiau să mi le facă cunoscut cel mult în două ore după sosirea lor la Quai d'Orsey, spre a mă pune în gardă și a lua măsuri în consecință.

D-l Vladimir Burțev, cunoscutul publicist rus, care pe vremuri l'a descoperit pe vestitul provocator Azef, iar mai apoi a dat de urmele asasinilor generalului Kutiepov, mi-a atras atenția să fiu cu mare băgare de seamă, deoarece în capitala Franței agenții bolșevici se simt tot așa de liberi ca și la Moscova.

Ajutoare acordate la refugiați.

Starea jalnică a refugiaților, indiferent de naționalitatea lor, a fost tratată în România cu mult spirit de caritate. Refugiații de toate categoriile trebuie să fie recunoscători României, celei de a doua patrie care i-a adăpostit.

La Chișinău există un *Comitet pentru Ajutorarea Refugiaților Moldoveni de peste Nistru*. Președinte al acestui Comitet, dela înființare, este domnul Pan. Halippa, cunoscutul naționalist și om de stat, care vine în ajutor cu tot ce poate și acordă o deosebită atenție refugiaților. Membrii în acest comitet sunt fruntașii basarabeni și intelectualii Moldoveni, refugiați de peste Nistru.

Pentru o mai bună aranjare a compatrioților săi conșăngeni, intelectualii transnistrieni au făcut apel la ajutorul Basarabenilor, a căror viață, după cum se știe, este atât de legată de soarta Moldovenilor noștri din stânga Nistrului. Comitetul se ocupa nu numai de Moldoveni, ci purta de grijă și multor sute de Ucrainieni sau Ruși, primindu-i deopotrivă pe toți aceia, cu care, pe viitor, îi va hărăzi soarta să clădească viața zilei de mâine pentru noi temelii, naționale, specifice fiecărui popor.

Comitetul pentru ajutorarea Moldovenilor refugiați de peste Nistru, a lansat un manifest pentru ajutorarea refugiaților nenorociți. Mulți din aceștia, în urma apelului, au primit de lucru la Primăria orașului Chișinău, iar Ministerul Muncii a dat ocupație la peste 100 de refugiați.

Ministrul Basarabiei, d. Vladimir Cristi, basarabean, a lansat o proclamație către comercianți și populație cu rugămintea de a contribui fiecare cu cât poate.

O vie activitate au avut doamnele din societatea basarabeană.

Presa a deschis o subscripție publică. Astfel ziarul *Neamul Românesc*, din inițiativa lui I. C., care a dorit să rămână anonim, a adunat 51.950 lei. Sentimentele directorului acestui ziar, profesorul Nicolae Iorga, sunt destul de bine cunoscute Românilor transnistrieni încă din anul 1923 când subsemnalul împreună cu colegul Ghirea Arhip, pe atunci studenți, am

călătorit pe cont propriu pentru a participa la *Congresul anual al Ligii Culturale*.

Liga Culturală, de sub președinția profesorului Nicolae Iorga, a subscris peste 34.000 lei, în folosul refugiaților Români, transnistrieni, acordând prin acesta un ajutor foarte însemnat.

Societatea națională *Crucea Roșie*, la apelul generalului Rășcanu, ministru al Basarabiei, a donat suma de 50.000 de lei.

Ziarul *Universul*, imitând exemplul ziarului Neamul Românesc, a deschis o subscripție însemnată.

Directorul acestei gazete, d. Stelian Popescu, fostul ministru de justiție, inimosul patriot român, a acceptat să boteze la Chișinău pe primul copil refugiat, născut pe teritoriul românesc.

În București, la redacția ziarului *D-sale atârnă cutia*, în care fiecare vizitator își dă obolul său, dota viitoare a acestei copile refugiate.

Regia Autonomă a Căilor Ferate Române, prin ministrul Basarabiei, generalul Rășcanu, a donat 30.000 lei.

Primăria Municipiului București, sectorul Albastru, a donat 50.000 de lei.

Primăria Capitalei a donat 10.000 de lei.

Senatul, din diurnele senatorilor a donat suma de 120.000 de lei.

Banca Națională a României a donat suma de 500.000 de lei.

Din toate părțile veneau cereri prin care se oferea de lucru atât refugiaților, cât și copiilor lor. Corpul de grăniceri s'a adresat conducătorilor emigrației cu rugămintea, de a da, după dorință, copiii la învățătură. Lor li se dădea posibilitatea de a învăța o meserie oarecare.

Generalul Rășcanu, a rugat guvernul să-i plaseze pe Românii transnistrieni în regiunea de pe malul Nistrului, să se poată reintoarce la vetrele lor, dar rugămintea lui nu s'a realizat decât numai în parte.

Primăria Municipiului Chișinău a cedat trei mari locuințe încăpătoare, pentru adăpostirea refugiaților, până ce li se va găsi de lucru. Tot acolo li se dă, în mod gratuit, și masa. Pentru copiii refugiaților s'au înființat cursuri speciale.

Din lipsa de mijloace de a întreține un liceu propriu, transnistrian, ca bază a viitorului învățământ românesc în Transnistria, copiii sunt primiți în școlile din Țara românească.

Nu mai puțin, a venit în ajutor refugiaților *Episcopia Hotinului* cu o iubire într'adevăr creștinească. Episcopul Visarion Puiu, prin adresa Nr. 2724 din 21 Martie 1932 a intrat în legătură cu prefectul județului Tighina, general pensionar Bucunoiu, care acorda mare atenție refugiaților, cu un apel în sensul ajutorării, luând pe doi copii rămași orfani pentru a-i crește în școli¹⁾.

La plecare, copiii sărutau pe cei mai în vârstă, care le-au purtat de grijă când erau la spital. Unii din acești nevinovați așteptau încă pe părinții lor, omoriți de santinelele sovietice. La despărțire au avut loc momente ca pe timpul primilor creștini. Plângeau nu numai cei rămași în viață, ci și cei străini cu totul.

Rețăm o asemenea scenă mișcătoare:

Unul din copii, sărutând pe un refugiat care a avut grijă de el ca de propriul său copil, ce fusese omorât pe gheață, pentru care faptă copilul îl socotea drept părinte, neștiind că adevăratul său părinte a fost omorât pe Nistru — s'a îndreptat spre el cu următoarele cuvinte: „*Rămâneți cu Dumnezeu. Vă mulțumesc pentru ajutorul părintesc ce mi l-ați dat; acum, plec cu părinții să învăț lucruri bune*”.

Un alt preot, *Honoriu Săndulescu* din comuna Dragomirești, județul Neamț a cerut să i se trimită o familie de refugiați din cei scăpați cu zile, pentru a o împrietări cu un lot de pământ și o casă.

În general, cu toată criza prin care trecea România, țara întreagă a răspuns cu mare simpatie și iubire cu adevărat frățească la acțiunea atât de mare și umană pentru apărarea persoanelor fără dreptul de a trăi în propria lor țară, deelarate de guvernul sovietic *ex lege*.

Aceste ajutoare nu pot acoperi, însă, toate nevoile refugiaților transnistrieni, al căror număr crește pe zi ce trece. De aceea, în Martie 1932, domnul Ministru al României și reprezentantul Ucrainei, au ridicat problema ajutorării

1) *Cuvântul*, din 6 Aprilie 1932.

acestor refugiați la Oficiul Nansen de pe lângă Societatea Națiunilor. Oficiul a aprobat, sub formă de împrumut, suma de 8000 de franci elvețieni, dar din cauza condițiilor puse, banii n'au fost ridicați; refugiații sunt oameni săraci, încât nu se puteau gândi la restituirea împrumutului propus de Oficiul Nansen.

Peste o jumătate de an însă, la intervenția noastră, Oficiul a reînnoit aprobarea sub formă de ajutor, dând astfel mari înlesniri la refugiații de mai sus¹⁾.

Răzbunările sovietice.

Masacrele dela Nistru, asupra celor ce își căutau salvarea în Patria Mamă, nu satisfăceau pe agenții ghepeiști, setoși de răzbunare. Furia lor a fost revărsată cu vârf și îndesat, asupra nevinovaților Moldoveni din Republica Moldovenească și de prin alte părți ale imperiului sovietic, clădit pe un conglomerat de naționalități subjugate.

Celor ce doresc să cunoască viața reală în U.R.S.S., cu deosebire ziaristii, îi sfătuim din toată inima să se informeze mai întâi dela țărani refugiați; să le cunoască situația lor materială, serviciul ce l'au avut anterior, pentru a se apropia cât mai mult de adevăr.

Așa am procedat și noi, în timpul anchetei, când am grupat separat pe țărani mijlocași, săraci, colhoznici, intelectuali, etc. Și concluziile noastre au fost uluitoare: cei mai indignați și cei mai nemulțumiți de regimul actual, totdeauna au fost cei mai săraci, ceea ce nu era de așteptat.

Cât privește însă pe „culaci”, aceștia sunt așa de puțini între emigrația din iarna anului 1932, încât nici nu putem vorbi de ei. Apoi chiar aceia care sunt, din punct de vedere material nu-i întrec pe ceilalți refugiați din trecut.

Numele și unora și altora le vom pomeni numai în limita posibilităților, pentru a nu pune în primejdie viața rudelor și a apropiaților refugiaților, care au rămas în comunele lor natale.

¹⁾ Adresa Oficiului Nansen de pe lângă Societatea Națiunilor trimisă nouă la 22 Iunie 1933. Arhiva noastră personală.

Se impune această prevedere, pentru că s'au întâmplat cazuri când personal îi rugam pe învățători, agronomi, funcționari sau ingineri, ca ei să-și descrie viața și să răspundă la anumite întrebări ce le puneam.

Unii din ei au refuzat fără înconjur; alții, mai gândindu-se, a doua zi îmi dădeau răspuns că nu-mi pot satisface dorințele. Și la unii și la alții era aceeași cauză comună: „frica de tot ce mișcă în jurul său”.

Un student ucrainean, care se apucase bucuros de scris, la jumătate de coală s'a oprit; a spus că nu poate continua, pentru că — deși părinții săi sunt exilați în Siberia — agenții G. P. U.-ului și acolo îi vor urmări când vor afla că el a fugit peste frontieră.

Din unicul document pe care l-a luat cu el, se constată că a fost eliminat din V. U. Z. (școala superioară) în ajunul absolvirii școlii, numai pentru faptul că tatăl său era proprietar a 4 hectare de pământ; a căzut, deci, în disgrație: din țaran mijlocăș a ajuns „culac”...

Pe cât de desgustătoare era pentru noi, această sentință, pe atât era de scumpă pentru el.

Prin această legitimație, el va avea posibilitatea de a dovedi că n'are nimic comun cu regimul comunist în grațiile căruia nu a fost niciodată.

În general, majoritatea țăranilor, la trecerea peste Nistru, în România, caută să ia cu ei asemenea documente, din care să se constate lipsa lor de contact cu bolșevismul.

Astfel, Moldoveanul din comuna Ciobruciu, Pavel a lui Toader Pancencu, căutând să scape de exilul în Siberia, unde fusese condamnat să ispășească vina că își înjghebase o gospodărie, la trecerea Nistrului, în România, a luat cu el o „Înștiințare”. În baza acestui ordin, el trebuia să predea Statului 1600 kgr. de grâu; 2400 kgr. de secară și 2400 kgr. de orz, toate în termen până la 1 August 1930 și 3200 kgr. de porumb, nu mai târziu de 1 Noembrie 1930¹⁾.

Acest ordin, nefericitul țaran l-a primit pentru a treia oară, după cum se vede din observație. În urma acestei somații, nu mai avea unde să se ascundă. El trebuia să aleagă:

¹⁾ Moldova Nouă, Nr. 1, Ianuarie 1935, clișeu în anexă.

Siberia, sau refugiul în România, deoarece impozitul pretina nu avea de unde să-l plătească.

Și când te gândești că Pavel a lui Toader Pancencu este un țăran care a avut 4 hectare de pământ, o casuță, soția și șase copii!

Te întrebi dacă se poate de pe o asemenea suprafață de pământ să aduni atâtea grăunțe, chiar dacă anul agricol ar fi rodit ca în basme?

Dar iată și starea materială a altora, grav răniți, care multă vreme au fost în îngrijirea spitalului din Tighina:

1) *Nichita Bucovanu*, de 27 ani, țăran din comuna Caragaci, a avut: casă, o pereche de cai și 15 găini;

2) *Fidot Hârjeu*, de 32 de ani, din aceeași comună, a avut: o pereche de cai și o vacă;

3) *Ana Suhodolscaia*, din comuna Slobozia; a avut 1/4 hectar de grădină și 2 hectare de pământ arabil;

4) *Ana Molocencu*, din comuna Speia, a avut 1/3 hectar de pământ arabil, o casuță și un hectar de vie;

5) *Zănovia Panciu*, din comuna Ciobruciu, a avut 2 hectare de pământ arabil;

6) *Anghilina Burduja*, din comuna Târnăuca, a avut 4 hectare de pământ, 1 hectar de vie și o casuță;

7) *Toader Alexiev*, din comuna Speia, de 70 de ani, a avut 1/2 hectar de pământ arabil și 1/2 hectar de vie.

8) *Licheria Bairan*, din comuna Târnăuca, de 40 de ani, posedă o casuță și trei hectare de pământ arabil.

Nu mai continuăm șirul acestor ființe nenorocite, care în concepția doctrinei sovietice, au fost poreclite de presa comunistă prin cuvântul de „culac”.

Alți refugiați iau cu ei câte o cărticică, singura ambiție despre locurile natale. În majoritatea cazurilor, acestea sunt cărți de citire scrise pe limba moldovenească. Uneori se întâmplă că salvează o carte de rugăciuni. După ce se încredințează că convorbitorul lor nu este agent sovietic, încep a povesti despre suferințele lor, despre grozăviile, care reprezintă o viață într-adevăr imposibil de suportat.

Imi amintesc de o întâmplare caracteristică dela una din intrunirile emigrației ruse din Paris. Vecinul meu, ingi-

ner, care abia fugise din Uniunea Sovietică, ascultând dările de seamă despre viața din U. R. S. S., s'a indignat că emigrația rusă este foarte departe de a cunoaște viața reală, de sub regimul comunist.

La propunerea mea de a vorbi ca martor ocular, a refuzat categoric. El a jurat în fața prietenilor săi, când și-a părăsit patria, că nu va vorbi nimănui despre nimic. Altfel pe toți prietenii agenției G.P.U.-ului îi vor omori.

„Dacă emigrația — completează un străin, care a trăit 20 de ani în Rusia Sovietică — ar cunoaște viața reală, ea nu s'ar împărți în atâtea tabere și n'ar avea atâtea păreri”.

Această tristă realitate nimeni nu o poate ști mai bine decât cei veniți dela fața locului.

În convorbirile cu refugiații, adesea eram asaltați de întrebări cu privire la activitatea emigrației; în interiorul Uniunii Sovietice, poporul istovit își pune toate speranțele în salvarea ce o așteaptă dela această emigrație. Astfel, N. Z. din comuna M. spune că au trecut în România 12 refugiați, pentru că nu mai puteau suporta viața colhoznică. El a părăsit soția și trei copilași, deși avea numai un hectar de pământ și o casă veche, bătrânească. Noua viață din colhoz, s'a inaugurat printr'o lipsă de morală. Domnește cea mai mare destrăbălare și lipsește cea mai elementară concepție de judecată sănătoasă.

Prietenul său, M. I., sărac ca și dânsul, fusese sub regimul țarist miliționar; până la serviciul militar a fost văcar. Cu toate acestea, azi este suspectat de autoritățile comuniste. El trebuia să fie exclus din colhoz, ca unul din „foști”, iar soția lui, M. și fiică-sa N., amândouă s'au ales cu câte un „pui de colhoznic”, a căror părinte este una și aceeași persoană, președintele colhozului.

Înainte de a veni în România, s'a ascuns prin porumb. În sat dacă-l prindeau, și pe el și pe gazdă îl aștepta Siberia.

Odată, în timpul nopții, în luna August, aude un fluierat. Recunoaște că îl strigase fratele său. S'a bucurat nespus de mult: i-a adus de ale mâncării și... noutăți.

„Aha — îl întâmpină acesta pe fratele ascuns — acum vine sfârșitul și la dracii roșii. Știi corlatiile de pe celălalt mal, din fața satului nostru?... Azi au fost ridicate! Asta în-

seamnă că vin Românii cu frații noștri care s'au refugiat, cu N. a lui moș P. V. și ne vom scăpa de comuniști"!

Aceste corlate erau ale țăranilor din comuna Ustia, de pe malul drept al Nistrului, unde se aflau vitele lor, și au fost ridicate pentru a da drumul vitelor la păscut. Bieții Moldoveni asupriți le luase drept un semn că s'a dat libertate armatei noastre de a trece la ei, pentru a-i salva. Când va veni, gândeam eu, această zi atât de mult dorită de frații transnistrieni l...

Cam pe la mijlocul acestor conversații se apropie de noi alți țărani. Era zi de sărbătoare, când toți refugiații se adună la un loc, pentru a mai afla ceva de „acasă”. Intre ei îl văd pe bătrânul *Ion Cușnir*, moldovean din comuna Cio-bruciu, raionul Tiraspol, om de peste 60 de ani, părinte a doi feciori căsătoriți și a trei fete măritate. Despre el a scris la timp presa românească. Este originar dintr'o comună care numără peste 1500 de case moldovenesti. A avut o proprietate de 8 hectare de pământ. Pentru această avere, el plătea guvernului sovietic următoarele impozite:

- a) pentru anul I: 200 ruble și 800 kgr. de grâu;
- b) pentru anul II: 80 de ruble și 200 kgr. de grâu.

În jumătatea a doua a aceluiași an, impozitul a fost urcat cu 1200 ruble și 2.800 kgr. de grâu. Cu hainele și covoarele vândute, bietul Cușnir nu a fost în stare să-și achite toate impozitele. Din această cauză a fost arestat în timpul nopții cu feciorii și alți țărani. La închisoarea din Tiraspol a stat două luni de zile; în urmă, guvernul sovietic l-a exilat în Siberia. Acolo, din Tomsc, a făcut peste 400 km. cu vaporul împreună cu alți condamnați. Apoi cei deportați, peste 500 de Moldoveni, au fost debarcați pe o insulă oarecare, unde nu li s'a dat mâncare trei zile în șir. După aceia, cu o barcă i-a transportat pe toți la mal, într'un pustiu. Indată au fost înconjurați de agenții G. P. U.-ului. După o răbdare de trei zile, i-au trimis în alt pustiu, peste 160 de km. În localitatea *Podgornâi-Ciornâi*, împreună cu alți exilați, în număr de aproape 20.000 de suflete, au fost puși să facă locuințe. Lucrările au durat un an de zile; vara lucrau la construirea cazarmilor, iar iarna scoteau rădăcini de copaci din pădure. Toți acești condamnați căpătau câte $\frac{1}{2}$ funt (200

grame) de făină de secară pe zi și păsat de porumb pentru „cașă”. Cu acest regim alimentar, exilații au construit 200 de cazărmi în fiecare încăpând câte 200 suflete.

Cam pe la terminarea muncii au fost aduse, tot acolo, și familiile celor osândiți. La bătrânul Cușnir a venit, în urmă, soția lui, cu trei nepoate: una de 6 ani, alta de 8 ani, iar cealaltă de 10 ani. Copiii au fost repartizați la orfelinatul din Tomsc. Curând însă au venit dispozițiuni că *cei de peste 60 de ani nu se bucură de dreptul de a locui în cazărmi.*

Alungat din cazarmă, după atâtea chinuri, bătrânul Cușnir a luat drumul pribegiei, îndreptându-se spre locurile natale, firește cu aprobarea autorităților. Fiindcă, din nou îl amenința Siberia, bătrânul Cușnir și-a luat inima în dinți și a trecut Nistrul. Aici, în România, el roagă autoritățile noastre „*să scrie un zăpis la Tomsc, ca să puie în libertate pe nepoatele sale!*”

Nu i-a fost însă puțin mirarea când, după câțva timp, în Basarabia, a dat ochii cu copiii, care au fugit cu familiile din lagărele Siberiei, în vara anului 1931.

Țăranul *Neculai Ilioglu* a avut altă peripeție demnă de înregistrat în aceste pagini. El a fugit cu soția și cei cinci copii. Este originar din județul Cahul. Cu 20 de ani în urmă, a plecat în Siberia, unde i s'a dat pământ.

Coloniștii moldoveni, transnistrieni și basarabeni, au fondat localitatea *Orheevca* (Orheiul), în gubernia Semipalatinsk, instalându-se între Cazaci și Chirghizi. Sovietele le-au confiscat vitele, uneltele agricole și pâinea; le-au lăsat numai pământul. Locuitorii satelor vecine au fugit în Mongolia și China. Cazacii de asemenea, dela Ircutsc, până în fundul Siberiei, au urmat exemplul lor.

Datorită unei adeverințe prin care se justifica pentru căutarea de lucru, Ilioglu a reușit să ajungă până la *Măldăești*, comună românească din apropierea Nistrului.

De acolo el a trecut în Basarabia-i natală. Alți coloniști, Moldoveni din Orheiul din Siberia și din alte localități românești de pe acolo, au fugit sau în Mongolia sau în Manciuria.

La trecerea Nistrului, grănicerii sovietici au tras asupra lui mai multe focuri de armă. La malul românesc ghița s'a

rupt; toată familia, afară de copilul cel mai mare, de 16 ani, căzuse în apă. Din fericire, toți au fost salvați de către grănicerii români. Grenatele aruncate de soldații sovietici n'au avut niciun efect.

Comitetul pentru Ajutorarea Refugiaților Moldoveni de peste Nistru înregistrează zilnic refugiați, scăpați din cele mai îndepărtate colțuri ale Siberiei. Fiecare din ei se interesează dacă nu găsește cumva noi refugiați, consăteni. Fiecare din aceștia știe cam cui îi vine rândul de-a fugi în România.

Unii sunt cu familiile, alții singuri, căci înapoindu-se din Siberia, familiile lor au fost exilate în urmă.

În acest gen e tipic cazul lui *Pavel Crivițchi* din comuna *Coșeri*, raionul *Dubăsari*, despre care a scris la timp ziarul *Cuvântul*. *Pavel Crivițchi* nu-i culac, dar colhoznicii l-au clasat în această categorie și l-au exilat în Siberia de unde a fugit. A reușit să-și ia familia, care urma să fie exilată după el. Cu familia și copiii, rugându-se la Dumnezeu, s'a pornit peste Nistru. La trecerea râului, grănicerii roșii i-au omorât soția, *Alexandra*, de 29 ani și pe copilul *Gherasim*, de 9 ani. Ca prin minune s'a salvat numai el cu copilașul *Pavel*, de 4 ani și cu fetița *Ana*, de 3 ani.

Povestind această tragedie, șiroaie de lacrimi îi cad fără voie. L-am cunoscut înainte, când amândoi trăiam în aceleași regiuni natale; om desghețat, ager, a luat parte în războiul mondial. Pentru bravurile sale a fost decorat cu ordin Sfântul Gheorghe, cu care se mândrea atât de mult; dar bolșevicii l-au confiscat, ca fiind obiect de lux, și s'au purtat atât de crud cu el.

Copiii, încep a lăcrăma; întreabă unde le este mama și fratele lor; doară tatăl le-a spus că-i vor găsi la Comitet... Acestea-s rezultatele dictaturii „proletare” l...

Unul din ei, mai tare de fire, e bătrânul *Ion Catârău*, de 62 ani, din comuna *Butur*, raionul *Grigoriopol*. Lemnar de profesie el mulțumește lui Dumnezeu că-i sănătos și că poate să-și câștige pâinea de toate zilele. Se poate spune că el este „bunicul” copiilor din Comitet; îi iubește pe toți deopotrivă și nu-i uită când vine din oraș. Din venitul său modest, adesea el le aducea covrigi, bomboane și jucării.

În timpul peripețiilor noastre, când ne aflam pe locurile

natale, între moldovenimea dintre Nistru și Bug, am poposit și pe la el o noapte. Atunci el n'avea ce pierde. Ba chiar poate aștepta o soartă mai bună dela noua stăpânire. Cândurile sale de a ajunge cândva în Basarabia erau departe. Azi el a fugit în România, din Siberia, trecând fugar prin comuna natală.

Nici el singur nu știe pentru ce a fost dus în Siberia. Își amintește numai cum în primăvara anului 1930, a fost arestat în timpul nopții, iar a doua zi, trimis la închisoarea din *Tiraspol*. Multă vreme a stat la *Tomsc*, centrul de exil al Moldovenilor, al căror număr astăzi depășește cifra de 60.000.

De acolo, a reușit să fugă, strecurându-se înapoi, în comuna natală. De teamă de a nu fi trădat, când nimeni nu vroia să-l găzduiască, s'a grăbit să fugă peste Nistru, în România.

Din grupul refugiaților îl disting pe *Dolța*, un alt refugiat, tipul Moldoveanului adevărat. În 1906, el plecase în Siberia, fiind colonizat acolo pentru a căpăta pământ. În Siberia a trăit destul de bine. Odată cu înscăunarea regimului comunist, satul său de Moldoveni colonizați în Siberia s'a împrăștiat în toate părțile. Dictatura proletară le-a luat toți caii, lăsându-i în afară de orice posibilitate de a munci. Atunci coloniștii transnistrieni au hotărât să se reîntoarcă la vetrele lor natale. Au încărcat într'o căruță tot ce a încăput, găsind cu mare greutate și o pereche de cai. Împreună cu copiii el a mers câteva luni de zile. Când au ajuns în satul natal, n'a găsit o viață mai bună. Gospodăriile consătenilor lui *Dolța* erau distruse. Unii au intrat în colhoz de nevoie, alții au fost exilați în Siberia sau în insula *Solovki* de pe Marea Albă; mulți alții au fugit la *Odesa*, sau în *Basarabia*. El s'a trezit cu totul străin. Chiar în colhoz au refuzat să-l primească; autoritățile sovietice se uitau la el ca la un „culac”.

Poate că are dreptate bietul *Dolța* când spune că mai fericiți au fost acei Moldoveni, din satul său și cele învecinate din Siberia, care au fugit în *Manciuria*. Cu toate astea, îmi aduc aminte de convorbirea din primăvara anului 1933 cu Germanii menoniți, în portul francez *Le Hâvre*, prin care treceau în drum spre America, din *Manciuria*; din povestirile lor rezultă că viața nenorociților Moldoveni din *Man-*

ciuria era tot atât de grea ca a acestor Moldoveni care au fost siliți să se refugieze. Ei sunt concentrați în jurul Harbinului. Numărul lor depășește cifra de 20.000 după cum ne arată și scrisorile ce le avem dela fruntașii acestor frați din depărtare.

Mulți din ei sunt basarabeni; ar dori să se reîntoarcă în Patrie, dar n'au cui să se adreseze, îmi povesteau acești Germani. Iar intervențiile noastre făcute dela Paris, n'au dat rezultatele dorite.

Om harnic, Dolta n'a putut sta multă vreme la Comitetul Moldovenesc. A plecat la țară, la lucru. Dar agenții sovietici l-au urmărit și aici. În timpul unei convorbiri cu câțiva țărani dintr'un sat de lângă Chișinău, cărora le istorisea grozăviile regimului sovietic, aceștia s'au năpustit asupra lui, bătându-l foarte grav, rupându-i două coaste. Alți săteni au alergat, de l-au scos din ghiarele acestor criminali, adăpostiți pe pământul nostru. Iată cum ura bolșevică îl urmărește pe Moldovean până și dincolo de granițele țării unde a văzut lumina zilei...

Iată și o femeie, despre care mi se spune că este originară din Odesa. Această rusoaică, de profesiune muncitoare, în noaptea spre 8 Februarie 1932, a trecut Nistrul, împreună cu soțului și alți refugiați, venind în comuna Chitcani, din fața Tiraspolului. La trecere, bolșevicii au omorât patru refugiați.

Dela Odesa, unde lucra împreună cu bărbatul său la o fabrică, au fugit pe jos. Cu trenul n'au putut pleca până la Tiraspol, deoarece se expuneau să fie arestați pe drum. Ea ne povestea că viața la Odesa este foarte grea. Adeseori, în fabrica unde lucrau, n'ajungea mâncare pentru muncitori.

Soțul ei este basarabean. În 1918 el a fugit din Basarabia în Uniunea Sovietică. Inapoiat în Patrie, acum își termină stagiul militar la Regimentul 10 Vânători din Tighina.

Din cele relatate putem lesne deduce viața din Uniunea Sovietică. Până și când dezertorii, pe care-i amenință pe deapsa în țară, pentru fuga din armată, preferă să se reîntoarcă acolo de unde au fugit, decât să îndure mai departe regimul din Rusia Sovietică.

În sfârșit, câteva cuvinte și despre *M. Malai*, țăran din comuna *Goiian*. E un bărbat înalt și voinic. A trecut Nistrul de curând, în ziua de 15 August 1932. Astăzi se află la Comitet și cere de lucru. Adevărat, acesta este un culac, deși toată averea lui se reduce la o casă, 4 hectare de pământ și o pereche de cai buni. Era amenințat să fie exilat în Siberia, de unde a scăpat numai datorită faptului că a fugit. El a fost martorul ocular al multor evenimente. A fost arestat de mai multe ori.

Astfel ne povestește că în toamna anului 1930, la *Bârzu*, la bălcu, un țăran, *răsculăcit*, adică despuiat de tot avutul, s'a urcat pe un stâlp de telegraf și a ținut o cuvântare înmăsoasă, antisovietică. S'a adunat foarte mult popor. Soldații roșii alungau lumea cu baioneta, au încercat să-l aresteze pe orator, dar el și-a tăiat beregata cu briciul. A preferat să moară...

La acest gest de disperare a recurs și *Gligore Gheorghe*, tot Moldovean, ca și cel de mai sus. Într'un singur an el a plătit pentru a treia oară aceleași impozite enorme. A patra oară, bietul om n'a mai avut de unde plăti încă o mie de ruble. Intorcându-se acasă, înălbit, cu o nouă „ordonanță”, știind că în poiată nu mai are nici un grăunte și că-l așteaptă exilul, s'a aruncat în fântână, de unde i s'a scos cadavrul...

În satul său natal, stăpânirea a poruncit lui *M. Malai* să îngrijească vitele, pentru că el a fost cândva „liverant” (geambaș de cai). Această meserie i-a dat foarte mult de furcă, deoarece țăranii colhoznici caliceau proprii lor cai, doară n'ar putea să fie folosiți de colhozuri. Colhoznicii, la rândul lor, se purtau cu aceste animale nu cu mai multă grijă decât foștii stăpâni, deoarece nu erau ale lor.

De obicei, animalele dintr'un colhoz sunt schimbate cu animalele din alt colhoz mai îndepărtat, pentru ca foștii stăpâni să nu mai dea de urma lor. Tot așa se întâmplă și la răsculăciri. Comsomoliștii deposedează de avutul lor pe țăranii străini, nu din comunele lor natale.

Este de mirare că acest refugiat, atât de increzut, a refuzat nu numai să scrie, ci chiar să semneze, o scrisoare către ruda sa, fugită mai înainte: „Mă tem, spune el, că de

va cădea scrisoarea în mâinile bolșevicilor, toate rudele și cunoștințele mele vor fi pierdute".

Printre cei refugiați, se află și o femeie tânără, de 20 de ani, de origine etnică ucraineană. Nu cunoaște de loc limba română. Ea are o privire neliniștită. Plânge adesea. Supraveghetoria Comitetului o aduce în fața noastră, în mijlocul mulțimii de bărbați, femei și copii. Situația ei nu este mai îmbucurătoare decât a celorlalți; este gravidă, în a opta lună. Soțul ei a fugit cu două săptămâni înainte. Dar aici, din prostie, în fața autorităților române, s'a dat drept holtei. Autoritățile noastre l-au expediat înapoi, ca pe un element dubios, deoarece declarațiile lui nu se potriveau cu spusele cunoștințelor sale cu care a fugit.

Soția îl așteaptă într'una: „Poate va da Dumnezeu și va fugi din nou”, spune dânsa.

În adevăr, peste o jumătate de an a fugit a doua oară și soțul. A evadat dela închisoarea din Ecaterinoslav, împreună cu alți deținuți.

Nu toți refugiații vin la Chișinău. Parte din Basarabia, mai sus de Soroca, intră în zona militară a corpului de armată cu sediul la Iași. Persoanele, care trec prin acest sector, sunt conduse la Siguranța din Iași, de unde sunt puși în libertate.

Purtarea autorităților și aici, ca și la Chișinău, este omezească. Nici dela un refugiat n'am auzit cea mai mică nemulțumire. Domnul Ovid Măcelaru, Inspectorul Siguranței din Moldova, se ocupă personal de plasarea lor la muncă.

În luna Septemvrie 1932, dela Chișinău, a venit la Iași, la mamă-sa o copilă de 18 ani, refugiată. Ea este ucrainiană, din orașul Rașcov. Nu cunoaște limba moldovenească. Mama ei este moldovenească, din Basarabia, originară dintr'un sat din fața Rașcovului.

Acum 16 ani în urmă, ea a trecut la părinți, să-i vadă, dar nu s'a mai putut întoarce înapoi, la familie. În zadar îi trimitea scrisori. De necaz, a părăsit casa părintească, ca să nu mai privească dincolo de Nistru, și s'a stabilit la Iași. Imprejurarea m'a făcut să fiu martor ocular al acestei întâlniri între mamă și fiică din 17 Septembrie 1932, fără ca una să cunoască pe alta.

După îndrumările rudelor, copila a fost adusă la Iași, pentru a o vedea pe mamă-sa. Într'o cameră spațioasă dela Siguranță se aflau foarte mulți refugiați: bărbați, femei și copii. Mama fetei, sosită aci, se oprește în ușă, stă parcă încremenită și-i privește pe toți. Zadarnic încearcă să-și cunoască odrasla. N'o vede. Apoi, parcă nu cu vocea ei, strigă în limba rusă:

— Ioana, ești aici?

Din mijlocul mulțimii se ridică o tânără brunetă; se apropie de dânsa și se oprește la doi pași...

— Da, eu sunt Ioana — răspunde dânsa.

Mamă-sa n'are nici forțe, nici nu îndrăznește parcă să se apropie de copilă, s'o cuprindă. Ieșită din minți, întreabă:

Dar de unde ești tu? A cui copilă ești? Cine-i tatăl tău?

Copila răspunde limpede, înădușindu-și vocea. Ea îi spune că fratele ei mai mic a murit de mult, că tatăl ei s'a însurat cu alta. Apoi scoate din sân o fotografie a mamei sale, când era tânără și i-o arată, ca să o încredințeze că ea este fiica ei.

Nenorocita mamă cade în leșin. Se aruncă asupra copilei, plânge disperată și pronunță cuvinte, pe care nimeni din cei de față nu le înțelege.

Isbucnește în plâns și fiica, înduioșând profund pe cei ce asistau la această scenă, în care sărmana mamă nu credea că are în față pe propriul ei copil!...

Moșu Vasile, portarul Inspectoratului de Siguranță, bucovinean de origine, se uită și el cu milă și lăcrămează. Este foarte nemulțumit că toți comuniștii care stau la închisoare, aici, capătă o rație de hrană egală cu ceilalți arestați. „Dacă eu ași fi mai mare, spune dânsul, aș face cu ei ceea ce fac bolșevicii, în Rusia, cu populația!”

Și la Iași, ca și la Chișinău, la Comitetul pentru Ajutorarea refugiaților Moldoveni, vine multă lume și se informează de noi refugiați.

Într'o bună zi intră doi Moldoveni, în vârstă cam de 50 ani fiecare. Aflu că sunt cumnați din comuna Podolima, raionul Camenca, Republica Moldovenească. Pe unul din ei îl chiamă *Parfenie Negru Vodă*, pe altul *Tănase Cucluc*. În adevăr aceștia au fost culaci, dar au avut atâta necaz în

viața lor, au suferit atât de mult, încât pe fețele lor nu vezi niciun zâmbet.

Amândoi au fugit din Siberia, de dincolo de Tomsc. Au rătăcit multă vreme, până când, în cele din urmă, au izbutit să fugă în România. Suferințele i-au influențat atât de mult, încât nici nu vor să se gândească la o nouă înjghebare a gospodăriei.

După o pauză oarecare, moșu Tănase Cuciuc începe să ne povestească:

„Pe mine m'au pus în rândul culacilor, ca pe un gospodar ce aveam 15 hectare de pomânt. Am avut șase copii. Insurându-mă a doua oară, cu o văduvă, familia mea a crescut cu încă patru suflete. Este adevărat că gospodăria mea îngrijită făcea pe multă lume să mă socoată culac. Eu însă cu greu îmi hrăneam familia. M'am îndeletnicit cu ce-am putut: munca pomântului, cărăușie și altele...

Mai mult de jumătate de sat îmi sunt cumătri, pentru că la mulți le-am botezat, pe alții i-am cununat. Cea mai mare parte din ei, sunt oameni nevoieși. Până la răsculăcirea mea, fiecare din ei găsea la mine câte-un ajutor, fără ca să-mi treacă prin minte să le cer ceva. Dar când satul a fost împărțit în trei categorii, oamenii au început a se mânca, ca câinii, unii pe alții. Mie mi-au luat paiele, o vacă și oile, care au fost date celor săraci.

La mine au venit rudele mele. La început eu le-am dat tot ce am putut, pentru ca munca mea să nu cadă în mâni străine.

Când comuniștii au luat apărarea celor săraci și pe noi ne-o scos afară din lege, atunci toți cumetrii și finii mei veneau mai des pe la mine și luau ce le plăcea. Mi-au luat pomântul, oile, vacile și celelalte vite. Nu mi-au lăsat decât o pereche de cai, schimbați pe niște sdohnituri.

Dar nici caii nu i-am mai avut multă vreme. Golănimea ajunsă în frunte, învrăjbea pe soție să meargă împotriva mea. Atunci am hotărât să ne despărțim pentru ochii lumii. Dar nici aceasta n'o ajutat la nimic. Nu numai odată am fost cu plângere la Tiraspol. De câteva ori am fost la Voronovici, președintele Republicii Moldovenești, moldovean și om blând. Mă primea bine, ca pe o veche cunoștință încă de pe vre-

murile când era vechil la o moșie din apropiere, dar nici un bine nu mi-a putut face. N'avea putere...

În sfârșit, într-o noapte din anul 30, după ce am strâns pânea de pe câmp, m'a chemat Sovietul sătesc. Președintele sovietului era chiar finul meu. M'am încrezut în el. Nu m'a pierde, ziceam eu, doar și așa mi-au luat tot ce aveam.

Când m'a văzut a răs la mine și mi-a spus:

— „Iată nănașule, stăpânirea ți-o luat tot ce ai dobândit cu sângele nostru; amu n'are ce-ți lua mai mult. Deaceia noi am hotărât să te trimetem la muncă în Siberia“.

Nu-mi venea să cred!... Dar a doua zi, desdedimineța, m'au ridicat și m'au trimis în Siberia. Copiii mei mi-au dat mâncare de drum. Feciorul cel mai mare al meu mi-a dat și bani, pentru ca să putem fugi cu cumnatul.

Pe drum n'am putut fugi. Soldații roșii, care fac de pază în trin, trag cu sănețul fără milă. Iar când trinul intră în gară, îndată este înconjurat de moscali. Nimănui din cei închiși nu li se dă voie să se coboare din vagonul de dobitoace.

Ne ducea în orașul Tomsc, unde se adunau condamnații din toate părțile Rusiei. Peste câteva zile, ne-au trimis în diferite părți. Eu am mai mers cu trinul o săptămână mai departe, în fundul Siberiei. Apoi ne-am pornit, pe jos, într'un pustiu. Era un ger mare. De foamete și de frig, oamenii cădeau ca vrăghiile... Era greu să ne rupem de acolo. Într'o seară când ne întorceam dela lucru, ne-am dosit cu cumnatul și am fugit de sub paza bolșevicului. Noaptea am intrat în casa unui țăran din Siberia, care ne-a găzduit. Cu ajutorul său, am căpătat niște documente pe alte nume. Apoi am pornit, cu Dumnezeu, la drum, înapoiindu-ne către locurile noastre.

Dar nici la noi în sat n'aveai unde te ascunde. Copiii plângeau. Ne ruga să fugim din sat, oriunde. Altfel și pe ei i-ar fi trimis în Siberia. Atunci, noaptea, într'o căruță, ascunși sub paie, copiii ne-au dus la niște rude din satul învecinat. Acolo am stat tot timpul ascunși când în podul casei, când într'o groapă anume făcută. Din când în când, copiii ne aduceau mâncare și noutăți despre cei trimiși în Siberia, în urma noastră.

În sfârșit a venit și rândul copiilor. Bolșevicii au hotărât să-l trimeată și pe ginere cu fiică-mea în Siberia.

Și iacă, împreună ne-am hotărât ca ginerele să se despartă de fiică-mea, *di răul lumii*, cum se zice pe la noi. Fiică-mea s'a făcut că-l alungă pe bărbat, a tăiat un porc, a adus vin și a sărbătorit această întâmplare împreună cu președintele colhozului. Până să fug în România, amândoi au rămas pe loc, iar ginerile a fost primit chiar în colhoz. Amu nu mai știu nimic despre dânșii"...

Interesant este că nici moșu Parfenie, nici moșu Tănase, nu cred că starea din Rusia poate fi îmbunătățită, câtă vreme acolo este un regim comunist, dușman al poporului.

Cauzele exodului refugiaților în România.

Partidul comunist a adoptat în programul său naționalizarea solului și subsolului. La început aceasta a fost mai mult o tactică de luptă pentru a atrage țărănimea și muncitorimea. *Declarația drepturilor și îndatoririlor muncitorilor*, care stau la baza primei Constituții sovietice, proclamă înlocuirea proprietății private și cere introducerea proprietății socialiste. „Atunci, spune declarația, tot pământul, cu solul și subsolul, și toate uneltele și mijloacele de producție, create prin munca clasei muncitoare, vor aparține, pe bază de proprietate socialistă, întregului popor, făcând parte din uniunea frățescă a muncitorilor”.

Principiile acestei Declarații au fost introduse și în *Programul Internaționalei comuniste* adoptată de Congresul al VI mondial, ce a avut loc la 1 Septembrie 1928.

Pentru regimul sovietic aceste principii au servit ca bază în politica social agrară. Ele au evoluat paralel cu întregul sistem de guvernare. La început Sovietele au introdus politica agrară a *comunismului militar*. Dezastrul provocat de revoluție a introdus schimbul în natură. Moneta n'avea nici o valoare. Guvernul lua totul dela țaran și muncitor fără a-i da ceva în schimb. Între guvernânți și guvernați s'a creat o prăpastie. Ura asuprașilor împotriva asuprașilor ajunsese

la apogeu. Țăranii și muncitorii s'au văzut înșelați de o minoritate care a luat frânele conducerii.

Această nesocotire de drepturi a dat loc la cunoscuta răscoală dela Cronstadt, condusă de marinari.

Lenin, singurul care a simțit prăpastia, imediat a dat înapoi. Ingrozit de răscoala poporului, el proclamă în 1922 libertatea comerțului și protejirea țaranului. Noul sistem, denumit *Noua Politică Economică*, inaugurează circulația bunurilor și comerțul între sate și orașe pe baza principiilor capitaliste.

Aceste măsuri reinviază viața din Uniunea sovietică. Libertatea lăsată țaranului contribuie mult la ridicarea economiei rurale. De azi înainte, până la inaugurarea primului plan cincinal, 1929, țaranul se socoate stăpân deplin al pământului pe care-l muncește. Din rândul țărănimei se ridică o nouă pătură de oameni harnici, având destul pământ pentru muncă. Aceștia sunt chiar stimulați de guvern, iar *Cicerin*, fostul comisar la externe, se exprima cu mândrie despre *culaci*, pe care-i socotea ca bază a regimului sovietic.

Cu timpul însă totul se schimbă. Paralizia, apoi moartea lui Lenin, aduce mari desbinări în sânul partidului și produce schimbări radicale în sistemul de guvernare. Troțchi (Leiba Braunstein) avea cele mai mari șanse de a ajunge succesorul lui Lenin. A avut însă două neșanse: a) ca evreu a provocat manifestații antisemite chiar în sânul partidului și b) a neglijat partidul ocupându-se mai mult de armată. În schimb, Stalin a activat în sânul partidului comunist unde și-a plasat oamenii care i-au adus triumful.

În lupta dintre acești doi pretendenți la fostul imperiu al țărilor cu 191 de popoare, s'a dezvoltat țărănimea conservatoare, care, înstărită, amenința chiar prăbușirea regimului. Această amenințare se evidentia pe zi ce trecea. Troțchi a fost primul care a dat alarma, arătând contrastul dintre sat și oraș, între raporturile de producție și consumație, care amenințau cu dezechilibrarea economică.

Stalin ajuns învingător a adoptat propunerea lui Troțchi proclamând *industrializarea și colectivizarea agriculturii*, care constituie bazele primului plan cincinal (1929—1932).

Aceste măsuri reclamau sume foarte mari din partea

statului. În primul rând ele au fost îndreptate împotriva comercianților. Toți aceștia, fie că aveau prăvălii la sate și orașe, sau alte întreprinderi, au fost impuși la dări atât de mari, încât nu le puteau suporta. Negustorii și industriașii au fost nevoiți astfel de a lichida întreprinderile.

Majoritatea acestor comercianți și industriași erau evrei. Dar ei n'au fost loviți în existența lor, deși măsurile luate de guvern îi priva de dreptul de vot, de cartelă pentru alimente și de locuință. Deprinși a se acomoda oricăror împrejurări, ei se transportau în altă parte, la orașe. Acolo se înscriau în partidul comunist și, prin legături, căpătau servicii fie în comerțul de stat, fie în alte întreprinderi.

Până în anii 1928—1929, când se pune în aplicare primul plan cincinal, guvernul sovietic acordă o atenție însemnată țăranului. Fiecare are posibilitatea de a munci pământ cât poate. Statul încurajează chiar prin acordarea de premii pe aceia care muncesc peste normele fixate. Acordă credite pentru procurarea de unelte agricole, etc.

Populația întreagă depunea maximum de muncă pentru a-și îmbunătăți situația materială. Statul era cointeresat căci creștea situația economică a țării. O altă măsură de înlesniri era că statul, prin organele sale, fără intermediari, cumpăra dela țăranii surplusul de produse agricole. În schimbul acestor produse țăranul cumpără dela cooperativele statului mărfurile necesare pe prețuri convenabile.

Paralel cu aceste măsuri, guvernul înlesnea colectivizarea benevolă a țăranilor. Momiți de avantajii însemnate, cum procurarea de unelte agricole mecanizate, parte din țăranii, chiar din rândul celor înstăriți, au acceptat munca câmpului în colectivitate. Dar, dela început colectivizarea, chiar benevolă, n'a dat roadele așteptate. Au dispărut *interesul, stimularea și concurența*.

Atunci guvernul a împărțit pe țăranii în trei categorii: a) culaci, b) mijlocași și c) săraci, conform cu principiul *divide et impera*. Toată atenția a fost îndreptată spre sărăcime. Țăranii săraci și servitorii dela țară, au fost atrași în colhozuri, unde li s'au promis toate uneltele mecanizate, vite și scutirea de impozite. La început li s'a dat pe gratis sămânță. Țăranii înstăriți, culaci, erau scoși în afară de lege și

puși la discreția acestei sărăcimi, inconștiente, menită a duce la îndeplinire hotărârile guvernului și ale partidului.

Activitatea dusă împotriva țăranilor înstăriți a fost inaugurată prin sistemul de impozite. Partidul comunist a înființat comisii de impunere în fiecare sat, compuse din câte un delegat din partea sovietului sătesc, un reprezentant al comisiei financiare și trei membri din sânul comitetului săracilor. Comisia lucra sub egida reprezentantului partidului de raion.

Impunerile începeau cu țăranii înstăriți. Ele depășeau cu mult veniturile realizate. Gospodarii erau obligați ca în termen de o zi și o noapte să achite impozitele în bani și în natură prevăzute în decizie. Altfel impozitele se urcau, încât această clasă de țăranii era pusă în imposibilitate de a se achita față de stat.

Prin aceste măsuri neumane țăranimea înstărită a ajuns muritoare de foame. Dacă nu avea de unde plăti, i se confisca totul de către țăranii săraci. Locuințele se rechiziționau pentru colective, sau se încredințau elementelor sărace, ori chiar se distrugau.

Foștii culaci ajunseser să locuiască în bordeie, ca elemente tolerate, sau deportați în Siberia, la munci forțate pentru a servi la realizarea planului cincinal.

Măsurile luate împotriva țăranilor înstăriți au fost atât de aspre, încât au paralizat întreaga țăranime. Nimeni nu îndrăznește să se împotrivescă din groaza de a nu-l ajunge rândul.

După culaci a venit rândul țăranilor mijlocași. Iar în urma acestora s'a ajuns și la cei săraci. Toți cei ce se împotriveau măsurilor guvernului erau considerați ca dușmani ai poporului.

Regimul asupritor a devenit atât de greu, încât țăranimea părăsea satele și se îndrepta în toate părțile, mai mult spre orașe.

Din toate naționalitățile, cele mai asuprite au fost țăranimea germană și română. Aceste două minorități au fost primele, care și-au pus de gând să părăsească Uniunea sovietică, lăsând pradă tot avutul lor. Nemții, refugiați pe ascuns la Moscova, au obținut pașapoarte de plecare dela am-

basada germană. Vestea îmbucurătoare a produs o mare mișcare în sânul acestei minorități, încât mulți au reușit să părăsească teritoriul sovietic. Printre ei fac parte și germanii menoniți de care am vorbit mai sus.

Măsurile guvernului sovietic luate împotriva acestei categorii de cetățeni n'au avut efectul așteptat. Ele au dat naștere unui conflict diplomatic între guvernul german și cel sovietic. În cele din urmă mulți germani au fost lăsați liberi să părăsească teritoriul Uniunii sovietice.

Moldovenilor însă n'are cine să le ia apărarea. Ei n'au un reprezentant căruia să se plângă, care să le dea o mână de ajutor, sau măcar o mângâiere cât de neînsemnată. De aceea lor nu le rămâne decât refugierea în țară, lăsând pradă bolșevismului tot avutul.

Ceilalți, care nu puteau fugi în România sau alte țări, erau deportați în Siberia. Deportările se făceau din toate părțile periferice ale Rusiei sovietice. Astfel în 1930 în ținutul Vologda în 44 de biserici și mănăstiri se aflau închiși câte 200 de suflete, destinate deportării. În același an, în regiunea Arhanghelsc, unde se află mulți Moldoveni deportați, au fost construite 1700 barăci mari, a 300 de persoane, menite a găzdui pe acești nenorociți. Exilații prestau o muncă de 12—14 ore, în schimbul căreia primeau o rație de 400 grame de pâine proastă.

Un italian, născut și căsătorit în Rusia, ne povestea la Paris că în Uniunea sovietică se află cel puțin 15 milioane de arestați sau deținuți în diferite lagăre. Toți aceștia duc o viață pe care lumea apuseană nu și-o poate închipui.

Din cele de mai sus se vede limpede că cruzimile sovietice au depășit orice margini. Acolo, la ei acasă, pe refugiați îi aștepta exilul și moartea. Aici, ei sunt liberi, dar nostalgia locurilor natale îi omoară. Când fug dincolo de frontierele Uniunii Sovietice cu toții, țărani și intelectuali, sunt convinși că regimul sovietic va cădea curând. Încheerea de pacte și tratate între țările din Apus și Uniunea Sovietică, apoi lipsa de cunoaștere totală a realității din U.R.S.S. de către aceste state, îi pune pe gânduri. În limbajul refugiaților intelectuali, această procedură se definește: *susținerea guvernului comunist de către lumea apuseană*.

În general, suferințele prin care au trecut refugiații până ce au ajuns în România, sunt peste putință de a fi redată în totul.

În Comitetul pentru Ajutorarea Refugiaților Moldoveni sunt unii care, din cauza fricei, a suferințelor și a peripețiilor au căpătat epilepsie. Astfel e cazul cu Gh. Alexie, din comuna Molovata, raionul Dubăsari, care a fost exilat în Taiga din nordul Siberiei. Într-o noapte, împreună cu doi comășionali, au lut-o la drum unde-i vor duce ochii. Au mers mai mult noaptea prin păduri virgine. N'aveau niciun mijloc de orientare afară doar de mușchii dela rădăcina copacilor. Era atât de întuneric încât nu se vedea nimic în față. Mergând s'au lovit de un corp, care se clătina. S'au speriat pentru că nu știau ce poate fi. Când au aprins un chibrit, au recunoscut figura unui Moldovean din satul vecin. Jos, un răvaș semnat de cel nefericit, spunea: „Am încercat să fug din lădă bolșevicilor. Am rătăcit și nu știu încotro să merg mai departe. N'am nici mâncare, nici îmbrăcăminte. Rugați-vă la Dumnezeu pentru iertarea sufletului meu. Instințați soția și copiii despre moartea mea. Gheorghe Pâslariu din satul Goian, raionul Dubăsari. Republica Moldovenească”.

Acest dureros testament oglindește din plin amarul unei vieți chinuite a fraților robiți care așteaptă, zi și noapte, ziua eliberării.

N. P. SMOCHINĂ

Paris, 17, rue du Sommerard,

8 Martie 1933.

DE ACELAȘ AUTOR

In limba română:

1. *Pragmatismul juridic*. Studiu de Filosofia Dreptului, în „Pandectele Române”, anul VIII, 1929, Nr. 6—7.
2. *Rezistența la opresiunea legii*. Studiu de Filosofia Dreptului. Idem, anul IX, 1930, Nr. 4—5.
3. *Autonomia Republicii Moldovenești a Sovietelor*. Studiu de drept public, în „Moldova Nouă”, Nr. 4, vol. III.
4. *Constituția și guvernul Republicii Moldovenești a Sovietelor*, în „Cele Trei Crișuri”, anul XVI, Noembrie—Decembrie 1935.
5. *Republica Moldovenească a Sovietelor*. Studiu de drept, în „Moldova Nouă”, anul I 1935, Nr. 1, 2—3, 1935, Nr. 4, 1936. Extras. Epuizat.
6. *Rusia sovietică și evenimentele din Spania*, în „Moldova Nouă” Nr. 4, 1936.
7. *Din trecutul românesc al Transnistrianei*: 1. *Dănilă Apostol, hatmanul Ucrainei Ilbere*. 2. *Moldovenii din armata lui Petru cel Mare și Carol XII*, în „Cercetări istorice”, Iași, V, 1. 1929. Extras.
8. *Republica Moldovenească a Sovietelor*. Scurtă privire istorică, în „Calendarul Ligii Culturale” pe anul 1931.
9. *Lupta din 1531 a Polonezilor asupra Moldovenilor (Gwozdziec și Ober-tyń)*, în „Moldova Nouă” Nr. 4, vol. III, 1936.
10. *Revoluția turcă din 1730*. Contribuții la studiul politicii după o nouă sursă. Idem.
11. *Dănilă Apostol, hatmanul Ucrainei, după noi surse*. Biblioteca „Cunoștințe folositoare” Seria C, Nr. 47, 1932.
12. *Din cultura națională în Republica Moldovenească a Sovietelor*, în „Revista Fundațiilor Regale”. București, Aprilie, 1936.
13. *Invățământul primar în Republica Moldovenească a Sovietelor*, în „Vremea Școlii”, Iași, anul VIII, Noembrie—Decembrie 1935, Nr. 11—12.
14. *Educația și învățământul în Republica Moldovenească a Sovietelor*, în „Moldova Nouă”, Iași, Nr. 4, vol. III, 1936.
15. *Cartea Națională (moldovenească) în U. R. S. S. I.*, pe anul 1935, Idem.
16. *Anul Nou la Moldovenii de peste Nistru*, în „Ramuri”, revistă lunară, anul XIX, Nr. 1, Ianuarie 1925 și în „Tribuna Românilor Transnistrieni”, anul II, Nr. 5, 1928. Extras.
17. *Crăciunul la Moldovenii de peste Nistru*, în „Societatea de Măine”. Cluj, 20—27 Decembrie 1925.
18. *Boboteaza la Moldovenii de peste Nistru*, în „Tribuna Românilor Transnistrieni”, anul II, Nr. 4, Ianuarie 1928.
19. *Duminica Mare la Moldovenii de peste Nistru*, în „Calendarul Ligii Culturale” pe anul 1924.
20. *Prohoadele la Moldovenii de peste Nistru* în „Tribuna Românilor Transnistrieni”, anul I, Nr. 1, Octombrie 1927.
21. *Iarbă verde la Moldovenii de peste Nistru*, Idem, Nr. 2, Noembrie 1927.
22. *Din obiceiurile Moldovenilor de peste Nistru*. Idem, anul II, Nr. 4, Ianuarie 1928.
23. *Politica social-agrară a Sovietelor*. I. Colhozul; II, Sovhozul; III, Stațiile de mașini și tractoare, în „Buletinul Legișlației Agrare”, an. III, Nr. 1, 2 și an. IV, Nr. 1.

24. *Din literatura populară la Românii de peste Nistru*, în „Anuarul Arhivei de Folklor”, Academia Română, 1939.
25. *Organizarea satului la Românii de peste Nistru*. Contribuții la studiul vechiului drept românesc, în „Moldova Nouă”, vol. V, 1939.
26. *Jocuri de copil la Românii de peste Nistru*. Studiu de folklor. Idem.
27. *Elemente românești în narațiunile slave despre Vlad Țepeș*. Idem.
28. *Republica Moldovenească a Sovietelor*. București, 1939.
29. *Trecutul și prezentul Românilor de peste Nistru*, în „Moldova Nouă”, vol. V, 1939.
30. *Vechimea Ucrainenilor în România*. Idem.
31. *Moscalia*. Folklor privitor la recrutarea Moldovenilor în armată. Idem.
32. *Bibliografia publicațiilor românești din Rusia sovietică pe anul 1936*. Idem.
33. *Autodeterminarea în concepția sovietică*, în „Viața Basarabiei”, 1941.
34. *Românii de peste Nistru*. Idem, Nr. 6—7, 1941.
35. *Basarabia, provincie istorică rusească?*, în „Insemnări Ieșene”, V, Nr. 9, 1940. Extras.
36. *Militarii Români în Rusia*, în „Spirit Militar Modern”, Nr. 5—6, Iulie—Septembrie 1940. Extras.
37. *Românii de peste Nistru*, în „Spirit Militar Modern”, Nr. 1, Ian. 1941.
38. *Din amarul Românilor transnistrienți*. Masacrele dela Nistru, în „Moldova Nouă”, Anul VI, Nr. 1—3, 1941.
39. *Rusia Sovietică și războiul chino-japonez*, în „Insemnări Ieșene”, Iași, 1933.
40. *Sovietele emigrația rusă și republica Moldovenească*. Studiu politic, în „Viața Basarabiei”, Februarie—August, 1934.
41. *Institutul de cercetări științifice din Republica Moldovenească*, Iași, 1933.

În limba franceză:

1. *Les émigrés roumains à Paris (1850—1856)*. Exposé contribuant à l'étude de la Renaissance politique de la Roumanie, în „Melange de l'École Roumaine en France”. XI, 1933.
2. *Les Moldaves de Russie soviétique*, în „Moldova Nouă”, Nr. 1, Ianuarie—Martie 1935.
3. *Le roumain en Russie soviétique*, în „Revue Historique”, XII année, Nr. 7—9, Juillet—Septembre 1936.
4. *Les Roumains de Russie soviétique*. 58 pp. + 6 planșe + 2 hărți. Iași, 1939.

În limba germană:

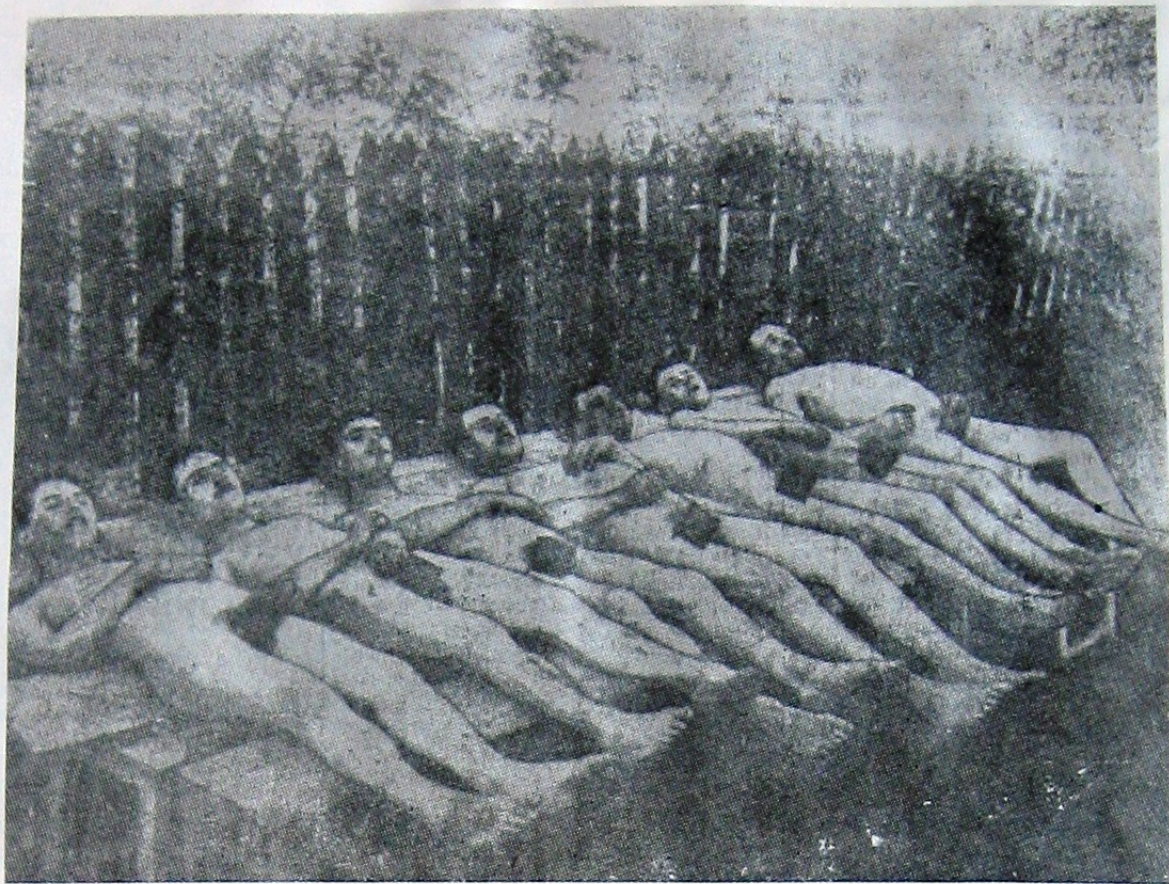
1. *Die Rumänen in Sowjetrussland*, cu o hartă etnografică. Iassy, 1939.
2. *Die Rumänen Zwischen Dnjestr und Bug*. București, 1942, 32 pp. + 32 planșe.
3. *Die Minderheiten press in Rumänien. 1918—1940*. (În colaborare cu P. Petrinca și G. Pinteș). București, 1940.

În limba italiană:

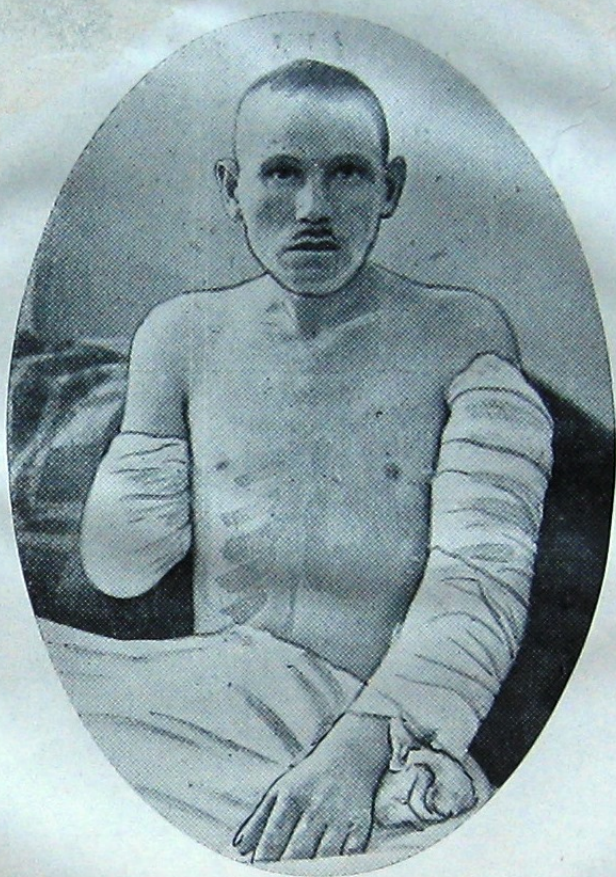
1. *I Romeni fra il Dniester ed il Bug*. București, 1942, 32 pp. + 32 planșe.
2. *Lo Stampo delle minoranze in Romania*. (În colaborare cu P. Petrinca și G. Pinteș). 1918—1940. București, 1940.

O femeie omorâtă de bolșevici în momentul când a ajuns la țărmul Nistrului de partea românească. Soțul a fost omorât pe malul sovietic, iar copilul înghețat.

Cadavrele a șapte români transnistrieni omorâți de grănicerii sovietici. Fotografia Geo London, reprodusă din ziarul **Segodnea**, 20 Aprilie 1932, Revel.

Teodor Gorodski, rănit grav de grănicerii sovietici când ajunsese pe malul românesc. Clișeul a fost împrumutat de noi și pentru ziarul *Segodnea*, din 20 Aprilie 1932, Revel.

Lucheria Bairan, transnistriană, rănită grav la gură de bolșevici când se refugia în România. — Cliseul a fost împrumutat de noi și pentru ziarul *Sogodnea*, din 20 Aprilie 1932, Revel.

Un refugiat rănit grav la trecerea Nistrului în România și internat în spitalul din Tighina

Un bătrân rănit grav de mitraliera sovietică la trecerea frontierei în România și internat în spitalul din Tighina. A murit la o săptămână după venirea în țară.

Refugiată rănită la mână, internată în spital. Soțul ei a fost omorât de soldații roșii la trecerea frontierei.

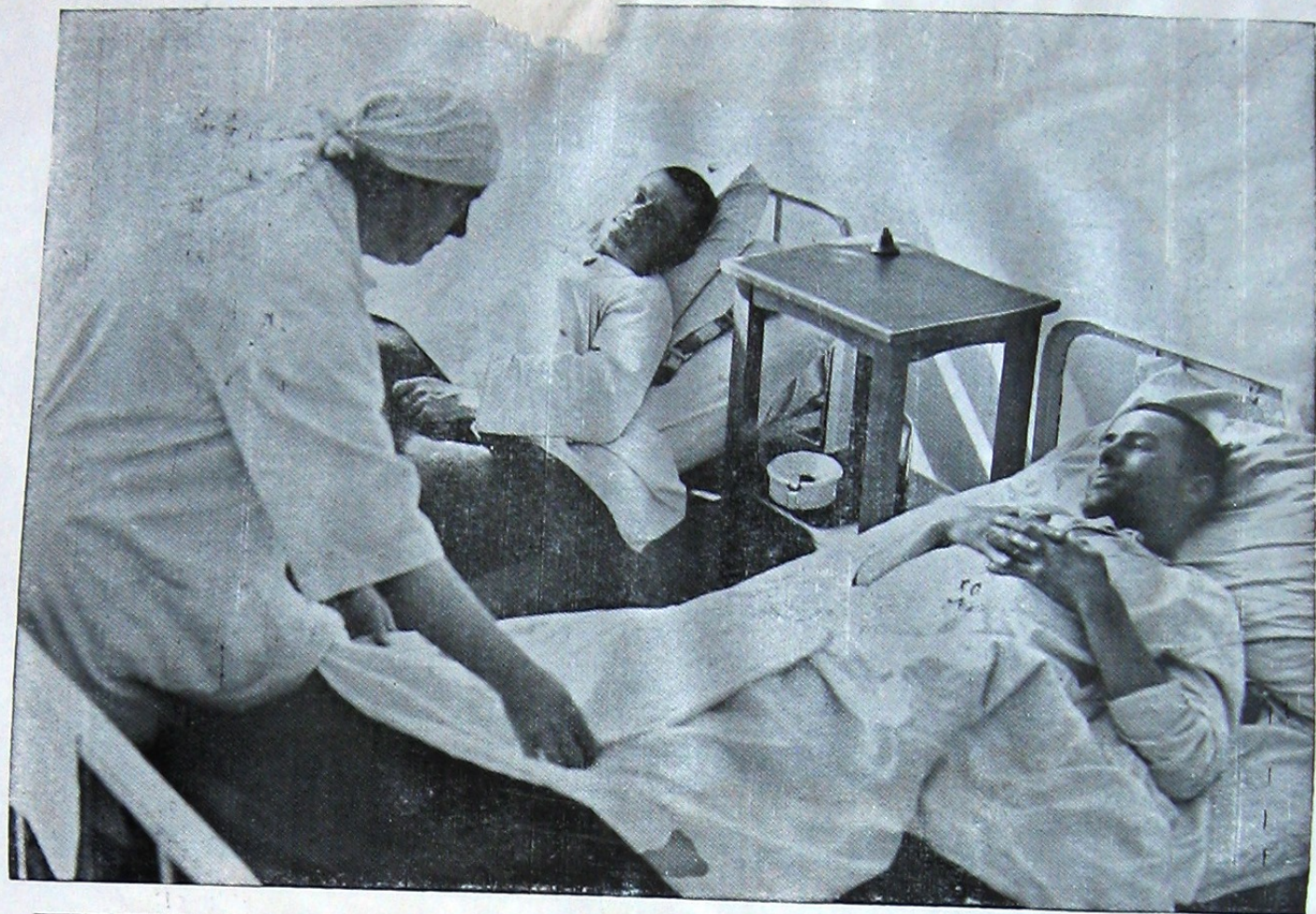

Un refugiat, rănit la trecerea frontierei și internat la Spitalul din Tighina.

Trei transnistrieni grav răniți la trecerea frontierei în România. Anul 1941. În stânga, tatăl și fiul, în mijloc și la dreapta, tatăl și fiul. Tatăl și fiul au rămas cu picioarele în România, tatăl și fiul au rămas cu picioarele în România.

Doi refugiați dela spitalul din Tighina, răniți grav la trecerea frontierei în România. Soțiile și copiii lor au fost omorâți pe Nistru de santinelele sovietice.

Un soldat sovietic, dezertor din regimentul 124.
La trecerea frontierei a fost rănit de grănicerii
sovietici pe malul românesc.

N. P. Smochină : Din amara Românilor transnistreni.

Pl. XII

Un transnistrian rănit grav pe gheață, la malul românesc al Nistrului. Sătinela română cu soția celui nefericit ajută să-l ridice.

Un transnistrian, rănit pe gheață, la malul românesc, în dreptul Tighinei, este dus de santinela română la pichet spre a i se da primele ajutoare.

Un copil bolnav de pneumonie. Părinții săi au fost omoriți pe gheață, în dreptul Tighinei, la trecerea frontierei în România. Nefericitul a fost ridicat de sentinele române și internat în spital, unde în grabă a murit.

Masa refugiaților transnistrieni. Țăranul Pavel Crivițchi, cu copilul povestește cum bolșevicii i-au omorât familia la trecerea Nistrului în România. Toată lumea plânge.

Refugiatul Pavel Crivițchi cu copilul său, scăpați cu viață de gloanțele sovietice. Soția și un copil au fost omoriți pe gheață de grănicerii roșii.

Masa refugiaților transnistrienți adăpostiți pe teritoriul României, la un cămin din Chișinău

Masa la Căminul refugiaților transnistrieni. Nefericitul Pavel Crivițchi povestește grozăviile prin care a trecut. Cel de față plâng.

Moșu Ion Catărău împărțind covrigi la copiii refugiaților transnistrieni, orfani, a căror părinți au fost omorâți de bolșevici pe ghița Nistrului.

N. P. Smochină : Din amara Românilor transnistrieni.

pl. XX

Un grup de refugiate, mame cu copii, români transnistrieni adăpostiți la Căminul No. 2 al Comitetului pentru ajutorarea refugiaților Moldoveni din Chisinău. La trecerea Nistrului în România a scăpat cu viață numai un singur bărbat

N. P. Smochină : Din amara Românilor transnistrieni.

pl. XXI

Un grup de românce refugiate din Uniunea Sovietică, mame cu copii. Soții și părinții copiilor, au fost omorâți de grănicerii roșii la trecerea Nistrului în România.

Un grup de refugiați, mame cu copii, adăpostite la Căminul Nr. 1 al Comitetului pentru ajutorarea refugiaților Moldoveni Chișinău. Soții lor au fost omorâți de mitralierele sovietice în dreptul pădurii Olănești.

Un grup de refugiați transnistrieni, bărbați, femei și copii, scăpați cu viață și adăpostiți la Căminurile din Chișinău.

Un grup de refugiați transnistreni, părinți și copii, adăpostiți la Căminul din Chișinău.

Un grup de refugiați, bărbați, femei și copii, adăpostiți la Căminul No. 1 al Comitetului pentru ajutorarea refugiaților Moldoveni, Chișinău

Un grup de refugiați transnistrieni, din mai multe regiuni, adăpostiti la Căminurile din Chișinău.

Trei mame refugiate cu copiii. Soții lor au fost omorâți la trecerea Nistrului în România, în dreptul pădurei Olănești.

Singurele femei, românce, scăpate cu viață dintr'un grup de refugiați, masacrați de bolșevici, când treceau frontiera spre a veni în România.

Distribuerea îmbrăcămintei la refugiații transnistrieni. La mijloc doamnele Halippa și Pelivan și d-l V. Cristi, ministru al Basarabiei, însoțiți de fruntași transnistrieni dela Chișinău.

Defilarea dela Chișinău a refugiaților transnistrienți, la 10 Mai 1932

Orfe inele Șărănuța, adăpostite în Căminul refugiaților din Chișinău. Părinții lor au fost omorîți de bolșevici când au încercat să treacă în România. Ele urmează școala românească.

Un grup de orfani refugiați, a căror părinți au fost omorâți la trecerea Nistrului. La Chișinău urmează școala românească

Copii orfani, a căror părinți au fost omorâți de santinelele bolșevice la trecerea Nistrului în România. Parte din ei s'au înscris ca copii de trupă, iar altă parte urmează școala românească.

Eleve și elevi, români transnistrieni, la concursul literar românesc de la București din 1936.

Monsieur le Président,

Sur la rive gauche du Dniester, de Kamenitz-Podolsk jusqu'à la mer Noire, habite une population paisible de 200.000 Roumains-Moldaves. Le début de l'établissement dans les immenses steppes de l'Europe Orientale, de cette partie de notre nation, remonte à plusieurs siècles. Des documents historiques prouvent que les Moldaves ont occupé ces terres à l'époque des premières migrations roumaines qui datent du XIVe siècle.

Ces populations, gardiennes du roumanisme en Orient, ont toujours été loyalement soumises aux États, par lesquels elles étaient gouvernées.

Bien que n'ayant jamais appartenu à une formation politique de l'Etat roumain, elles ont su conserver intactes jusqu'à nos jours, leur conscience nationale, leurs coutumes et la langue de leurs ancêtres.

Les vicissitudes de l'histoire ont voulu qu'au moment des traités de paix, ces Roumains soient placés dans le cadre de l'Union soviétique. Au début de 1923, les dirigeants de l'U. R. S. S. résolurent de former une "pépinière" pour l'éducation communiste des nouvelles couches roumaines afin de les jeter, au moment opportun, contre leurs frères de Roumanie dont l'Union Soviétique a juré la destruction.

Cette "pépinière" porte le nom de R. A. M. S. S., de "la République moldave", dont la capitale provisoire est Tiraspol. Poursuivant méthodiquement leur but, les Soviets ont fondé des écoles où l'on enseigne aux enfants moldaves les doctrines communistes dans leur langue maternelle. Ce sont des professeurs russes qui leur font ces cours, aucun instituteur indigène n'ayant accepté cette mission antinationale.

En même temps, les Soviets se sont attachés à la destruction de la religion et des traditions moldaves. On confisque le produit des travailleurs, on saqueste, leur fortune, même la plus réduite, on les force d'entrer dans les "kolchos", où ils mènent une vie d'esclaves, travaillant pendant toute leur vie sous la direction de comités pour, ne recevoir, en échange qu'à peine de quoi, se pas mourir de faim.

Toutefois, au bout d'un certain temps, les Soviets se sont rendu compte que leur œuvre pour l'éducation des nouvelles couches en vue d'en faire les propagandistes du communisme ne donnait pas les résultats désirés. C'est alors que le gouvernement communiste de la République a décidé que les Moldaves seraient déportés, les uns après les autres, en Sibérie, dans la région d'Archangelsk, au nord de la Russie, où la mort les attend. Il y a trois ans que ces déportations ont commencé, d'abord peu nombreuses, puis, en masse. Des rescapés ont rapporté que ces temps derniers les Moldaves étaient embarqués chaque jour par trains complets pour être expédiés en Sibérie : les uns séparés de leurs femmes et celles-ci de leurs enfants.

Nul pourtant dans la République Moldave n'a eu le courage de protester contre ces mesures inqualifiables. Aussi bien les protestataires seraient-ils aussitôt abattus. Ce n'est autre chose que l'accomplissement d'un plan systématique pour l'extermination complète de cette population réfractaire au communisme.

Dans ces conditions, les Moldaves de la rive gauche du Dniester se tournent vers la Roumanie libre où, malgré la crise économique, règnent l'ordre et la liberté. Nombreux sont ceux qui abandonnant leurs maisons dans l'espoir de sauvegarder leur vie, traversent le Dniester pour se rendre en Bessarabie. Leur situation est sans issue : ils ont à choisir entre la déportation en Sibérie ou une quasi mort certaine, au cas où ils essaieraient de se réfugier en Roumanie, il leur est à peu près impossible, en effet, de jasser la rivière sans être aperçus par les gardes-frontières soviétiques.

Car il ne suffit pas aux Soviets de se débarrasser aussi des Moldaves. Ils savent que chaque rescapé sera le plus fervent et le plus efficace propagandiste contre le communisme. C'est pourquoi les Soviets ont décuplé depuis peu le nombre des gardes-frontières sur le Dniester. La fuite des réfugiés devient presque impossible.

Et cependant, malgré la menace des gardes rouges, chaque jour des Moldaves essaient de franchir le Dniester, chaque jour plusieurs sont massacrés. Maintenant ils filent en groupes avec femmes et enfants. Ils sont une facile cible pour les mitrailleurs.

Les rares survivants du massacre de la forêt d'Olancheala, près d'Ordiopol, où les gardes-frontières soviétiques ont massacré, en une seule nuit plus de quarante Moldaves, racontent sur leur vie, dans la République soviétique, des faits tellement effroyables qu'on a peine à les croire.

La nuit suivante, face à Tigina, plus de cent Moldaves layards furent massacrés avec des mitrailleuses devant des Bessarabiens qui, sur l'autre rive, assistaient impuissants au massacre. Pas un seul n'échappa.

Devant cette horrible tragédie, nous, les représentants de ces Roumains réfugiés en Roumanie libre, nous nous adressons au Forum suprême des peuples, en vous priant monsieur le Président, de prendre en considération notre protestation contre ces massacres en masse, et de faire entendre nos voix dans le monde entier.

Au nom des principes humanitaires, nous protestons contre les massacres de la rive gauche du Dniester.

Où sont les Torrès et les Barbusses, qui protestent si véhémentement quand un communiste est seulement menacé ?

Nous attendons avec impatience que des protestations se produisent tant à Genève qu'à Londres, qu'à Paris et qu'à New-York, ainsi que dans toutes les Chambres des Députés, par toutes les ligues pour la défense des droits de l'homme, dans toute la presse.

Nous ne pouvons pas rester sourds plus longtemps aux cris d'effroi et de désespoir des Moldaves du Dniester, qui meurent par centaines, par milliers, sous les balles des mitrailleuses et sous les coups des bâtonnets des Huns de l'Union soviétique.

I. Dumitrescu
Иван Хадаро
N. Smochina
capoșul moldavilor

Мессия Христова...
 Михайло Іванові Катерині Івановій
 Трапана есав...
 Стефану Іванову Кокопак...
 Вуцман Стані Василе Деміан
 Мехам Іванову...
 Авакум Н. Теріоміхі есав...
 Д. Турчану І Гату Іон Меліга
 + Володеев І Борин Іон Черіма
 П. Рогоу
 Чирібуе Василе М. Пелегін...
 І. Болану В. Солчану Г. Солчану...
 П. Азіеву М. Солчану...
 9. Хлебуну М. Івану...
 Есаву Василе...
 К. Албану...
 Іонану Іванову...
 асаву Стефану...
 Іонану манашу...
 Івану Рогоу...
 І. Волчану...
 Івану Мехам...
 Івану...
 Іонану...
 Іонану...
 Іонану...

VERIFIED 20

20

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITĂŢII BUCUREȘTI